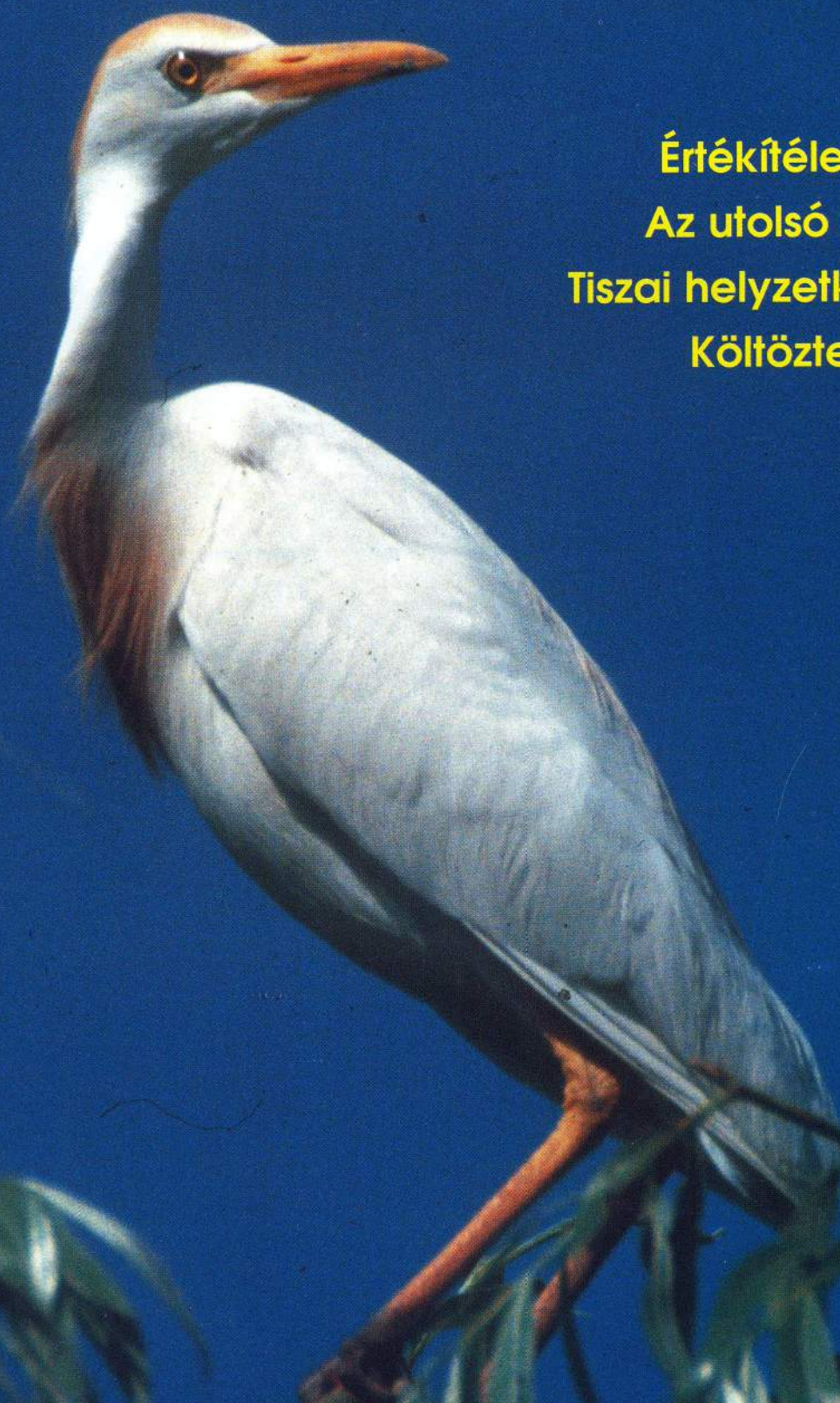

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

Értékítéletek
Az utolsó óra
Tiszai helyzetkép
Költöztetés

MADÁRHATÁROZÁS: Füstifecske, molnárfecske, partifecske:

Augusztus végén, szeptember elején az Afrikába utazó fecskék csapatosan gyülekeznek, készülnek a hosszú útra. Ilyenkor bárhol találkozhatunk a hazánkban előforduló három faj vegyes csapataival.

Mostaniösszeállításunkban a meghatározásukhoz szeretnénk segítséget nyújtani. A három faj elkülönítése nem okozhat gondot.

A partifecske barna színezetével, és a mellén keresztülhúzódnó szalagról azonnal felismerhető.

A füstifecske jellegzetessége a mélyen villás farka (még a fiatal madáron is) és vörös torka.

A molnárfecske hófehér farcsíkja szembetűnő bélyeg.

Fecskének nézhetjük a sarlósfecskét is, azonban hosszú, sarló alakú szárnyairól, és egyöntetű, barna színezetéről ez a faj is könnyen felismerhető.

Értéktételek

Az elmúlt hónapok eseményein morfondírozom. A napokban örömmel vettük kézhez az APEH értesítését az SZJA 1%-ának felajánlásáról, amely szerint az adófizető állampolgárok 9,2 millió forinttal támogatták egyesületünket, vagyis a madarak és természet védelmét. Mindjárt megragadom az alkalmat, hogy köszönetet mondjak minden tagtársunknak, aki maga is hozzájárult ehhez. Ez az összeg 2 millió forinttal több mint az elmúlt évi támogatás. 1999-ben, amikor a Szonda Ipsos közvélemény kutatása szerint a felnőtt lakosság 68%-a ismerte az egyesületünket, ez az összeg még csak 5,2 millió Ft-volt. Ehhez képest most 77%-kal többet kaptunk. Mivel sem az adófizető tagságunk, sem a tagság átlag jövedelme nem nőtt ilyen mértékben, ezt a növekvő támogatást egyértelműen a társadalom növekvő szimpátiájának jeleként, a természetvédelem társadalmi felértékelődéseként értelmezhetjük. Ebből logikusan következne, hogy ha az egyesületünk természetvédelmi munkája fontos az adófizető állampolgárnak, akkor ennek megfelelően viszonyulnak hozzá az adófizetők által választott képviselőik is.

Sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy a választott képviselők és hivatalnokaik értéktétele nem találkozik a választóikéval. Erre bizonyíték a sajtóban is nagy teret kapott ingatlanosztogatási ügy, vagy az Informatikai Kormány Bizottság (IKB) számítógépes pályázata.

Az előző esetben az Országgyűlés Társadalmi Szervezeteket Támogató Bizottsága döntött - sokak által vitatott módon - a társadalmi szervezetek ingatlanhoz juttatásáról. Az eredmény a napilapokból ismert. Egyesületünk Csongrád Megyei Csoportja kapott egy használható helyiséget Szegeden. A Szekszárdi Csoport pedig Faddon megkapta annak az épületnek a raktárát, amely épületet az elhíresült debreceni Magyar Diákok Kultúrájáért Egyesület kapott meg.

Az IKB még ennyire sem volt "bőkezű" hozzánk. 900 komplett számítógépet osztott szét. 142 szervezet kapott, köztük olyan is, mint "A Magyar Huszárság 400 Éve Alapítvány" vagy a Budapesti Iparszövetség. A 31 működő csoporttal dolgozó egyesületünk viszont egyet sem kapott. Természetesen a többi környezet- és természetvédő szervezetet sem kényeztették el. A támogatott szervezetek között a "zöld" szervezetek aránya az 5%-ot sem érte el, a nekik juttatott gépek aránya pedig csak 2%.

Rendszeresen hallhatjuk a hírekben, hogy milliárdokat költenek zöldmezős beruházásokra, autópályákra, amelyek mind természetes élőhelyeket szüntetnek meg, ezzel szemben a természeti értékek megővése nem kap kellő hangsúlyt. Sőt, a tervezett Nemzeti Földalap új intézménye a földműve-

lésügyi tárcához tartozó közhasznú társaság vagyonkezelésébe kívánja adni, és gazdasági célokra használni, a nemzeti parkok védett területeit.

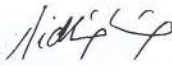
Folynak a milliárdok országimázsépítésre is, miközben az ország arcukat igazán meghatározó, a külföldieket vonzó, még meglévő természeti értékeinkre nem fordítunk kellő figyelmet. Rohamosan pusztul egyik fontos madárélőhelyünk, a Kis-Balaton. Nagy a veszélye, hogy újabb milliárdos "környezetvédelmi" beruházásokkal sikerül teljesen alkalmassá tenni újabb üdülőövezet számára, hiszen nyoma sem marad az eredeti élővilágnak.

Nem jobb a szomszédos fontos madárélőhely, a Balaton helyzete sem, ahol a kormányzati biztatáson felbuzdulva egyes önkormányzatok közreműködésével rohamléptekben számolják fel a még meglévő nádasokat, hogy kikötőket, strandot, vagy bármi más civilizációs létesítményt alakítsanak ki. Lassan ez lesz a legnagyobb betonmedence Európában. Ismét nagy lendületet vettek a part menti építkezések is.

Sajnos a fontos madárélőhelynek számító Pacsmagi halastavak vagyonkezelői jogát az állami természetvédelem nem tudta, vagy nem akarta megszerezni, és azt sem támogatta, hogy az egyesület legalább annak infrastruktúráját, illetve a haszonbérletét megszerezze. Az új tulajdonos pedig intenzív gazdálkodásra készül, amely mint tudjuk, nem előnyös a madárvilág számára és rengeteg konfliktus forrása.

A bankgarancia, illetve ingatlanfedezet merev előírásával a környezetvédelmi kormányzat lehetetlenné tette, hogy társadalmi szervezetek hozzájussanak a természetvédelmi beruházások támogatásához. Ilyen okok miatt nem tudjuk folytatni a középfe-szültségű távvezetékek szigetelését, mivel már második éve nem tudunk bankgaranciaként letenni 34 millió forintot, hogy elvégezhessük ezt az - egyébként megítélésem szerint állami feladatot. Szinte hihetetlen számkunkra, hogy előírják a pályázaton elnyert vissza nem térítendő támogatás összegének bankgaranciaként történő előzetes lekötését. Ha ennyi szabad pénzünk lenne, nem is kéne pályáznunk. Megoldanánk az állam feladatát magunk.

Lassan közelednek a parlamenti választások. A választott képviselők ismét élnek annak, hogy támogatásunkat kérik. Javaslom, hogy pártállástól és politikai elkötelezettségtől függetlenül kérjük számon rajtuk, hogy mit tettek, illetve mit kívánnak tenni a természet védelme érdekében. Kövessünk el mindent, hogy olyanok képviseljének bennünket, akiknek fontos a környezet és természet védelme, akiknek az értéktétele megegyezik az adófizető állampolgárokéval.

Fidlóczy József
ügyvezető igazgató

Tartalom:

2 AKTUÁLIS

Mi lesz veled,
rákosi vipera?

Péchy Tamás

5 KITEKINTŐ

Az utolsó keselyű?

Dr. Kiss J. Botond

6 KUTATÁS

Gólyák Észak-Bácskában

dr. Rékási József

7 Tiszai helyzetkép

Dr. Szép Tibor és Nagy Zsolt

9 MOZAIK

13 POSTALÁDA

Sanyibácsiensis

Mészáros Csaba

14 TIZENÉVESEK ÍRTÁK

18 MME-HÍREK

A címlapon pásztorgém,

Szabó László felvétele.

Főszerkesztő:
Péchy Tamás
Kiadja:
Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület (MME)
<http://www.mme.hu>
Telefon: 1/275-6247
Fax: 1/275-6267
Szerkesztőség:
2345 Apaj, Platán sor 1.
E-mail: madartav@elender.hu
A lap elektronikus változata:
<http://www.madartavlat.hu>
ISSN 1217-7156

Mi lesz veled, rákosi vipera?

Az utolsó órában vagyunk

Péchy Tamás

Elfogadott tény, hogy a rákosi vipera ma hazánk legveszélyeztetettebb gerincese. Az 1994 óta tapasztalható tendenciákat elemezve nem túlzunk, ha kijelentjük, hogy a fajt a kipusztulás közvetlen veszélye fenyegeti, s ha a természetvédelem nem talál megoldást, 10 éven belül a rákosi vipera eltűnik faunánkból.

Amikor Méhely Lajos 1893-ban leírta a tudomány számára a rákosi viperát, aligha gondolt arra, hogy alig több mint 100 év múlva az utódoknak valóban számolniuk kell azzal, hogy ez a kistermetű mérges kígyó kipusztul Magyarországról. Biztosan arra sem gondolt, hogy még száz év sem kell ahhoz, hogy azokból az országokból (Ausztria, Románia, Bulgária), ahol hazánkon kívül még előfordult, végleg eltűnjön. Arra pedig végleg nem gondolhatott, hogy a magyar természetvédelem egyik legnagyobb problémája lesz e faj még megmaradt állományait megtartani.

Rohamos pusztulás

Az, hogy a rákosi vipera ilyen hihetetlen gyorsasággal került a kipusztulás szélére, szinte egyedül áll az európai hullőfajok történetében. Hiszen Méhely még 1912-ben, a Természetudományi Közlöny január 1-jei számában a következőket írja: "a rákosi vipera nagyon szaporá állat, s nem csodálkozhatunk, ha alkalmas helyeken hihetetlenül elszaporodik, így Luxemburgban, amikor figyelmessé lettek rá, százával fogták a császári várkastély körül elterülő vizenyős réteken, sőt magában a császári parkban is." Az 1950–60-as években e kígyó iránt érdeklődők egyetlen délelőttön 50 példányt is fogtak. Ma pedig az egyik tradicionális élőhelyen 296 óra alatt sem tudunk észlelni egyetlen példányt sem.

Joggal tehetjük fel a kérdést: Hogyan sikerült ezt ilyen rövid idő alatt elérnünk? Nem érdektelen feltennünk azt a kérdést sem, hogy miként lehetséges, hogy az 1974 óta védett, 1986 óta fokozottan védett faj ebbe a helyzetbe került. Miként lehetséges az, hogy a természetvédelem a legutolsó percig nem szerzett tudomást a probléma nagyságáról és komolyságáról, és még ma - amikor végre elfogadottá vált a faj tevőleges védelmének szükségessége -, sem tudjuk az élő-

helyi feltételeket a szükségesnek megfelelően minden területen javítani? Az első kérdés megválaszolása egyszerű: elvetjük az élőhelyeit, vagy azok jelentős részét, és a még megmaradt populációkat olyan területekre kényszerítettük, ahol csak egy útjuk lehet: a kipusztulás. Azonban ez is csak a közelmúltban vált világossá. Addig azt feltételeztük a ma ismert élőhelyek alapján, hogy a faj a mélyebb térszínen elhelyezkedő, úgynevezett lápréteket, kaszálókat kedveli. Nagyon valószínű azonban, hogy ez nem igaz, illetve csak részben igaz.

Mi volt régen?

A rákosi vipera elterjedése szempontjából elsősorban Magyarország, s azon belül is a Duna–Tisza köze bírt elsőrendű fontossággal, a faj areájának legnagyobb részét ez a terület képezte, s képezi még ma is. Ezért, hogy valamilyen mértékben értelmezhető legyen a faj jelenlegi helyzete, forgassuk vissza az idő kerekét 300 évvel, és nézzük meg, hogyan változott e térség arculata, hogyan alakult ki a mai táj.

300 évvel ezelőtt a Duna–Tisza közének két fő jellemzője volt. Egyrészt a nagyterjedésű közösségi legelők, másfelől az igen jelentős legelő állatállomány. A vipera szempontjából fontos területek - miután egyrészt messze estek az akkor még szabályozatlan és jelentős árvizeket okozó Dunától és Tiszától, másrészt a viszonylag magasabb terüle-

teket foglalták el - alapvetően mentesek voltak a nagy vízkároktól. Természetesen a homoki legelők és erdős sztyepprétek közé ékelődő lápréteket, melyek belül estek a rákosi vipera élőhelyén, tavasszal hol magasabb, hol alacsonyabb víz borította, ám ez általában lehúzódott a nyár elejéig. A partosabb gyepeket azonban a vízborítás nem érintette.

1702-ben Lipót császár, hogy növelje a török elleni harcok és a kuruc háborúk következtében kimerült kincstár bevételeit, a Duna–Tisza közti úgynevezett jászkun kerületeket, a jászkunok kiváltságait semmibe véve, elzálogosította a német lovagrendnek 500 000 forintért. 1731-ben a német lovagrendtől megváltotta az Invalidus Katonák Pesti Házának Uradalma, s a területekkel együtt a földesúri jogokat is megszerezték. Ez rendkívüli mértékben sértette a jászkunok még Kun Lászlótól kapott kiváltságait, s hogy súlyos terheiktől megszabaduljanak, megpróbálták saját erejükből megváltani magukat. 1745-ben sikerült az akkorra már 573 000 forintra nőtt összeget kifizetniük. A megváltás összegét a jászkunok lélekszám és teherbíró képesség arányában osztották fel maguk között. A Kiskunság 8 - és a jelen vizsgálódás szempontjából fontos - helységére a fenti összegből 191 150 Ft esett. Ekkor még mindig jellemzők voltak a nagy kiterjedésű közlegelők, de az önerőből kifizetett hatalmas megváltási összeg és az a tény, hogy ebből a teherből nem egyformán vállaltak részt, már előrevetítette a

Ismerkedés a törzslapokkal

Szakonyi Attila

közlegelők felosztásának igényét, ami az 1860-as években meg is kezdődött, s lényegében a századforduló idejére be is fejeződött. Az események az 1848-as szabadságharc leverése, illetve a kiegyezés után gyorsultak fel. Egyrészt az osztrák hatóságok tűzzel-vassal "harcoltak" a szabad pásztortársadalom ellen (azzal a részben jogos indokkal), hogy letörjék a burjánzó betyárvilágot, másrészt osztrák katonatisztek vették át a marhafelvásárlás jövedelmező üzletét, s olyan mértékben sarcolták meg az állattenyésztőket, hogy egyre kevésbé volt érdemes szürkemarhát tartani. Így aztán mind erősebb lett az igény, hogy a hajdan megváltott területeket mérjék ki, s az ellehetetlenült gazdák mind több gyepeket szántottak fel a megélhetés reményében. Az ekevas elvégezte romboló munkáját, ahogy az akkori öregek mondták. A régi kiskun puszták képe a felismerhetlenségig megváltozott.

Az élőhelyvesztés tovább folyt

A kimért területek nagyobb hányadát egyre gyorsabb ütemben felszántották, mind több és több gyepeket törtek fel, s természetesen elsősorban azokat, melyek alkalmasak voltak a szántóföldi művelésre, vagyis mentesek voltak az időszakos vízborítástól. A rákosi vipera ekkortól vesztette el élőhelyeinek jelentős részét és természetesen egyes állományait is, hiszen a felszántás során nagy tömegű állat pusztulhatott el. A századfordulás, majd a későbbi Duna-Tisza közti vízrendezések tovább csökkentették az élőhelyeit, mert mind nagyobb területek felszántására nyílt lehetőség. Erre az időszakra tehető a tanyavilág kialakulása, ami további gyepterületek feltörésével és művelésbe fogásával járt. Az utolsó drasztikus élőhelyvesztés pedig a közvetlen múltban, az 1980-as években történt, amikor az életbelépő agrártámogatási rendszer lehetővé tette a termelőszövetkezeteknek, hogy feltört gyepterületekért felvegyék az állami támogatást, függetlenül attól, hogy a terület alkalmas volt-e művelésre, vagy erdőgazdálkodásra. Ekkor szorultak le végleg a még megmaradt állományok azokra a mélyebb fekvésű, kis kiterjedésű és egymástól elszigetelt nedvesebb rétekre, ahol még ekkor is, a szisztematikus vízlevezetés ellenére is, a télvégi, tavaszi hónapokban jelentős mennyiségű víz maradt, ami különösen a telelések során jelentett az állatokra veszélyt.

Ma tehát a rákosi vipera élőhelyeinek partosabb, magasabban fekvő részei

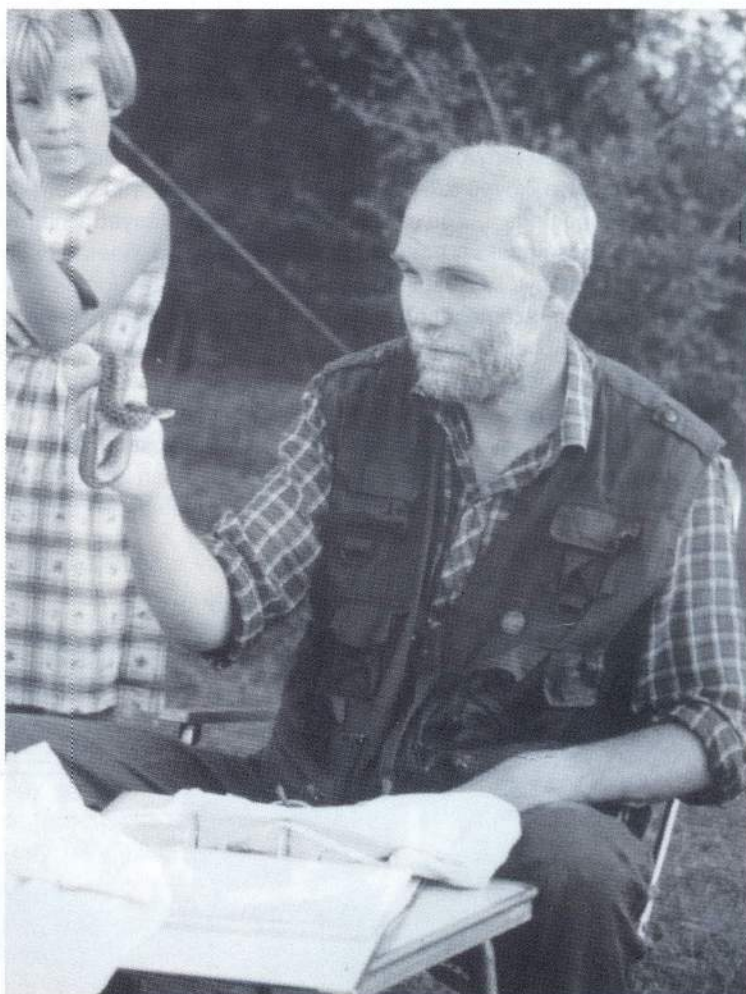
erdőnek nem nevezhető fasivatagok foglalják el. Néhány területen azonban kitűnő gyepeket is látunk, s joggal véltük korábban, hogy ott még felleljük a faj egyedeit. Ám egyetlen ilyen területről sem sikerült kimutatni jelenlétét. Végül utána nézve a táj történeti adatoknak, kiderült, hogy ezek a magasabb térszíneken fekvő gyepek 10-15 évvel ezelőtt még szántók voltak. Így már jobban érthető, hogy miért nem találtunk ott viperát, hiszen a területek felszántásával gyakorlatilag likvidáltuk az ottani állományt, s a magasabb részt körülölelő nedves gyepterületek önmagukban nem tudták biztosítani a megmaradt populáció fennmaradását. Így mikor a terület művelésével felhagytak, s az visszagyepesedett, már nem volt a környéken olyan nagy létszámú, erős populáció - de kicsi sem - amely képes lett volna a visszaalakult élőhelyet birtokba venni és benépesíteni.

Az élőhelyvesztéshez járult még a mezőgazdaságban történt jelentős változások sora: a nagytáblás szántóföldek térhódítása; a nagyüzemi állattartásra való áttérés és a fajtaváltás, aminek révén egyre nagyobb gyeprészeket vontak ki a legeltetésből, de akár évente kétszer is kaszálták; a gyepek felülvetése és műtrágyázása; a kaszálási mód megváltozása. Mindezek együttes hatásaként juthatott a rákosi vipera a jelenlegi helyzetbe. Valószínűleg még 10 éve is jóval nagyobb létszámúak voltak a már akkor is egymástól elszakított populációk, de a hanyatlási folyamat éreztette hatását, és évről évre hatványozottabban jelentkezett.

A második kérdés megválaszolása már egyszerűbb. Tény, hogy természetvédelmünk nem a kellő hangsúllyal és nem a kellő időben fordult a faj felé. Ám emiatt alig marasztalható el. Nem volt elvárható - és ma sem várható el -, hogy a nemzeti parkok terepen dolgozó munkatársai kövessék a rákosi vipera állományainak alakulását, egyszerűen azért, mert egy rendkívül nehezen észlelhető állatról van szó. Ennek megfelelően a területét rendszeresen és lelkiismeretesen ellenőrző természetvédelmi őr is alig találkozott a viperával. A szórványos jelzések egy-egy területről, hogy viperát észleltek - még akkor is, ha ezek esetenként nem voltak hitelek érdemi - elegendőek voltak arra, hogy megnyugtasson bennünket, a faj még ott van a Kiskunság gyepein.

Új utakon

Csak 1993-tól, amikor az MME felvette a rákosi vipera kutatását és védelmét programjába, kezdett világossá válni, hogy a faj egyre gyorsabban sodródik a kipusztulás felé, hiszen míg 1993-ban 42 perc kellett egy állat észleléséhez, addig ez a szám 2000-re 192 órára növeke-

Hím vagy nőstény?

Almási Éva

dett. A fogások egy másik problémára is rávilágítottak, nevezetesen arra, hogy a populációkban gyakorlatilag nincsenek középkorú egyedek, vagyis vagy öreg állatokat, vagy az évi újszülötteket észleltünk. Ez pedig azt bizonyítja, hogy az egyes populációk már nem képesek a természetes elhullásból adódó egyedszámcsökkenést pótolni, így az állományok egyre gyorsuló ütemben zsugorodnak.

Mi lehet a megoldás? Az elfogadott tény, hogy ma már nem elég - de nagyon fontos - a faj védelmének kimondása, természetvédelmi értékének emelése (1 millió forint), az élőhelyek védelme, sőt már úgy tűnik, hogy a vipera igényeinek megfelelő kezelés bevezetése sem. Úgy tűnik, hogy olyan kis létszámú populációk maradtak fent, melyek - mint már az előzőekben szó volt róla - nem képesek önmagukat fenntartani, s így nagy a valószínűsége annak is, hogy a kíméletes és rekonstrukciókkal visszaalakított élőhelyeket sem lesznek képesek belakni.

Ebből pedig az következik, hogy valamilyen formában tevőlegesen kell beavatkoznunk az állományok megtartásába. Amikor 1993-ban a Természetvédelmi Hivatal megbízta az MME-t a faj körüli munkákkal, Nechay Gábor szorgalmazta egy úgynevezett állományfelerősítési program beindítását. Ennek az volt a lényege, hogy a nyár közepén befogtunk vemhes nőtényeket, majd a szaporulatot egész télen ébren tartva és etetve felerősítettük, majd a következő év tavaszán az anya megfogási, illetve elengedési helyén kibocsátottuk. A program két évig futott, öt nőténytől 27 fiatal engedtünk szabadon. Ám számos területről bírálat ért bennünket, hogy úgy fogtunk bele egy programba, hogy annak helyességéről nem volt meggyőző információ. A fő ellenérv az volt, hogy nem tudhatjuk, vajon a telelést kihagyó állatok eltelelnek-e a következő évben, másrészt a tele-

lés kihagyása nem befolyásolja-e további életüket. Ez természetesen részben jogos felvetés volt, de úgy tűnik, a félelmek mégsem igazolódtak, mert tavaly visszafogtunk egy hímeket - immár négy évesen - a kiengedett állatok közül.

Ennek fényében tehát a hogyan továbbra már legalább egy választ tudunk adni. Folytatni kell az állományfelerősítési programot, de kicsit átgondoltabb, és ha szabad ezt a szót használnom, "nagyüzemibb" módon.

Előre kell menekülni

S bár még ma is sok a fehér folt a rákosi vipera ökológiájában, számos dolgot nem ismerünk, vagy csak sejtünk, nincs időnk csak vizsgálni. Szilágyi Gábor, a Kiskunsági Nemzeti Park igazgatója, fogalmazta meg találoán, hogy merre kell mennünk: előre kell menekülnünk. Természetesen csak abban az esetben, ha a magyar természetvédelem nem akar lemondani a fajról. Márpedig nem akar, s ezt több lépésével is alátámasztotta. Egyrészt elkészítette az "Akciótervet a rákosi vipera védelmére", melyet Dr. Korsós Zoltán és e sorok írója írt. A több fórumon egyeztetett akcióterv reményeink szerint a közeljövőben miniszteri utasításként fog megjelenni, s ez biztosítani fogja a rákosivipera-védelem legmagasabb szintű elfogadását, s az akciótervbe foglaltak végrehajtását.

Másrészt a Kiskunsági Nemzeti Park és az MME 1999-ben közösen megvásárolt egy tanyát a nemzeti park területén, az egyik viperaélőhely szomszédságában, ahol ki fogjuk alakítani a Rákosi Vipera Szabadtéri Telepet, ahol egyrészt újra beindítjuk az állományfelerősítési programot, másrészt reményeink szerint rövid távon tudunk majd a faj életviteléről olyan adatokat nyerni, mely a szabad természetben majdnem lehetetlen, ám elengedhetetlenül szükséges a majdan

visszaállított élőhelyek kezeléséhez. Nem hallgathatom el, hogy felmerült a faj beltenyésztéses leromlásának lehetősége is. Ennek orvoslása is csak a telepen, ellenőrzött módon, a megfelelő szakemberek bevonásával képzelhető el. Magát a telepet - közvetlenül a tanya szomszédságában - egy hajdani rákosivipera-élőhelyen fogjuk kialakítani, amelyik a korábban említett erdőtelepítés miatt szakadt le az egyik ma is lakott területről. Az erdőszéli, partosabb gyeptisztítással egy olyan élőhelyet nyerünk, melyen adott a megfelelő vegetációjú magasabb és a mélyebb térszín, a bő egyenesszárnyú állomány, jelentős mennyiségű gyík, ami biztosítja az állatok természetes táplálását, és a nagyszámú pocokjárat lehetővé teszi a biztonságos telelést. Ezen az élőhelyen fogunk nagy bokszokat kialakítani, melyeket fölülről hálóval lefedünk a ragadozók ellen. Ily módon teljesen természetes körülmények közé kerülnek az állatok. Az állatok nyomon követését egy zárt rendszerű monitorrendszer biztosítja majd, mely az adatokat számítógépre továbbítja. Ezzel egy időben a telepet a jelenleg is lakott élőhelytől elválasztó erdősavot letermeljük, melynek intézését a KNP már elkezdte. Sajnos ehhez sok millió forint kell, mert annak idején a terület átkerült erdőművelési ágba, amit nem lehet - még kiemelt természetvédelmi érdekből sem - megváltoztatni, csak megváltani. Az erdő levágása után a területet vissza kell gyepesíteni, s mire a telepen megerősödik egy jelentős számú állomány, fokozatosan rá lehet bocsátani őket a ma is lakott élőhelyre. Azt remélem, hogy 15-20 év múlva - tovább bővítve és "rendbetéve" az eredeti élőhelyet - mintegy 300 hektáron, stabil és nagy létszámú rákosi vipera állományt tudhatunk magunkénak, amelyik már - természetesen a megfelelő gyepterkezelés mellett - "meg fog állni a saját lábán".

Mi van, ha nem? - kérdik néhányan, s kérdezhetik Önök is. Nos, akkor elköltötünk valamennyi pénzt - ami a természetvédelem rendelkezésére álló keretbe viszonyítva nem jelentős - és hiába dolgoztunk. De megpróbáltuk! Ám meggyőződésem, hogy ha alaposan előkészítjük, és minden érintett összefog, ha bevonjuk a megfelelő szakembereket, a program sikeres lesz.

Ha pedig 15 év múlva kiderül, hogy a rákosi viperát ily módon sem tudjuk megmenteni a kipusztulástól, ma akkor is csak azt tehetjük, amit Szilágyi Gábor fogalmazott meg: előre kell menekülnünk. □

A megvásárolt tanyaépület

Szakonyi Attila

Az utolsó keselyű?

Dr. Kiss J. Botond

Valamikor, nem is oly régen, négy keselyűfaj: a saskeselyű, a fakókeselyű, a barátkeselyű és a dögkeselyű élt Románia területén, azonban napjainkra ezek gyakorlatilag mind kihaltak.

Először a saskeselyű tűnt el; 1929 decemberében lőtték ki az utolsót. A többi faj, aránylag nagy egyedszámban, néhány évtizedig még túlélte azt. A neves ornitológus, D. Lintia írja a fakókeselyűről: "A mi Kárpátjainkban néha - különösen nyáridőben, amikor legeltetnek - többszázas csapatok találhatók... De a legnagyobb fakókeselyű-csapatot a Retyezátban figyelték meg, a Slevete-n, 1927 augusztusának közepén, amikor iszonyú ragály dühöngött a hegyen lévő szarvasmarhák között, és sok elpusztult közülük. Ezen időben mindenünnen öszszegyűlt mintegy 700-800 fakókeselyű, eltüntetve a hullákat a hegyről, s ezzel valóságos egészségügyi és tisztasági szolgálatot végezve". Azonban ez a helyzet rövidesen annyira drámaivá változott, hogy 1954-ben meglőtték az utolsó, hivatalosan számontartott fakókeselyűt is.

Hogy a rokon barátkeselyű sem volt ritka, szintén Lintia-tól tudjuk. Például a múlt század végén, az akkor török fennhatóság alatt álló Dobrudzsában, csak Babadag erdejének mintegy 9 négyzetkilométeréről három év alatt 377 tojást

dzsa lekopott röghegységében, magányos példányait szerencsés ornitológusok nagyritkán napjainkban is megpillantják.

De mi történt a nemrég oly erőteljes keselyűpopulációkkal? Miért tűntek el?

Mint

Charles

Dixon megfogalmazta, egy faj eltűnt populációja, élőhelyéhez való rendkívüli kötődöttsége miatt, általában nem vándorol el, hanem kihál. Ez volt a helyzet a keselyűfélékkel is, ok sincsenek "valahol", hanem kipusztultak. Mint a barátkeselyű esetében láttuk, a tojásgyűjtés, mint szenvedély, vagy üzlet, rendkívül erős csapást mért a ritkuló madarakra, amihez hozzájárult a lőtt példányok kitémetése is. Időközben a fészkelőhelynek alkalmas évszázados öreg fák, a háborítatlan, nagy erdőségek is megritkultak. A két világháború között Románia-szerte az állattenyésztés is belterjesebbé vált s a háziállatok tetemeinek hiánya fontos táplálkozási bázistól fosztotta meg a dögevőket. De a keselyűkre mért legnagyobb csapásnak a mérgezőes ragadozóirtás bizonyult.

Az utóbbi fél évszázadban a vadgazdálkodás országszerte egyre erőteljesebben üldözte a ragadozókat, és a mérgezési eljárásokat különös előszeretettel alkalmazták. Főleg farkasok ellen használtak sztrichnines, letolinos hatóanyaggal kezelt csalétketeket, ezeket gyakran más dögevők - így ölyvek, sasok, keselyűk, hollók - is fölverték, s tucatjával pusztultak egy-egy mérgezett hullakőről.

Ezek a fajok olyannyira megritkultak, hogy 1955-ben szigorúan védetté nyilvánították az összes keselyűt, s a hollót. Míg a hollók számára ez a határozat még menekülést jelentett, a saskeselyű-

nek túl későn jött az intézkedés, s a többi keselyűfaj sem tudott már életképes populációt visszafejlesztetni.

Csupán Románia csatlakozása a berlini egyezményhez hozta magával 1993-ban minden mérgezési eljárás teljes betiltását, melyet a 103-as vadászati törvény foganatosított 1996-ban.

Igaz, a keselyűket még nem törölhetjük végérvényesen fajlistáinkról, nagynéha fölbukkan egy-egy -bizonyára délről, Bulgária felől- erretévedt példány. Így 1988. szept. 26-án a Tulcea megyei Ciucorova mellett, egy kb. 2-3 éves, elpusztult fakókeselyűt találtak, az elhullás oka ismeretlen. Ez lett volna ezen igen érdekes, a természet háztartásában jelentős egészségügyi szerepet betöltő csoport utolsó mohikánja?

Bár tör-

téntek már javaslatok a saskeselyű viszszaelepítésére a Kárpátokba egy délnyugat-európai eredetű törzsalomány felhasználásával, anyagi fedezet híján a terv összeomlott.

Hasonló visszaszervezési kísérletekre előreláthatóan nagyon sokáig nem is kerül sor.

Az, hogy egy jelentős egyedszámmal rendelkező, életképesnek látszó állatcsoport aránylag rövid idő alatt egy nagy területről tökéletesen kihál, ékes bizonyítéka annak, hogy az ökológiai egyensúly milyen könnyen fölbillenő, törekeny állapot. És csak hosszú idő alatt, mérhetetlen anyagi rá-

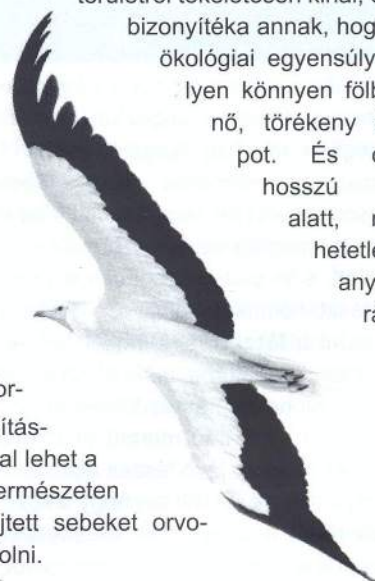
fordítás-sal lehet a természetén ejtett sebeket orvosolni.

□

gyűjtöttek össze, ami kb. ugyanennyi fészket jelent. Mára ez a keselyű is teljesen eltűnt Románia égboltjáról.

A negyedik faj, a dögkeselyű mintegy negyed évszázada még fészkel Dobru-

Gólyák Észak-Bácskában

dr. Rékási József

Észak-Bácska 30 helységében végeztük a gólyaállomány felmérését 1999-ben és 2001-ben. Egy kisebb terület gólyaállományának folyamatos megfigyelése sok adattal gazdagítja a populációdinamikai vizsgálatokat. E vizsgálatok egzaktabb eredményei által teljesebbé tehetjük az öt évenként végzett országos felmérések megfigyeléseinel szerzett ismereteinket.

Az MME 2001-ben ismét megszervezte a fehér gólya fészkelőállományának felmérését. Így pontos képet kapunk a gólyaállomány alakulásáról.

Fészkelés, költő párok

Az összehasonlító vizsgálatokat a Duna-Tisza közéne déli részén, az ún.

Sorsz.	helységnev	1999	2001
1.	Baja	5	5
2.	Bácsalmás	2	5
3.	Bácsalmás-Mosztonga-major	1	1
4.	Bácsalmás-Óalmás	1	2
5.	Bácsbokod	2	2
6.	Bácsborsód	1	1
7.	Bácsszentgyörgy	1	1
8.	Bácsszolos	-	-
9.	Bátmonostor	1	1
10.	Csátalja	1	2
11.	Csávoly	1	1
12.	Csikéria	-	-
13.	Dávod	3	3
14.	Dávod-Püspökpuszta	3	2
15.	Érsekcsanád	10	11
16.	Felsőszentiván	1	1
17.	Gara	2	2
18.	Hercegszántó	14	14
19.	Hercegszántó-Hóduna	1	1
20.	Hercegszántó-Karapancsa	1	1
21.	Katymár	7	8
22.	Kunbaja	1	1
23.	Madaras	7	9
24.	Mátételke	-	-
25.	Mélykút	1	2
26.	Nagybaracska	1	1
27.	Sükösd	4	4
28.	Szeremle	10	10
29.	Tataháza	1	1
30.	Vaskút	1	1
	mindösszesen:	84	95

Észak-Bácska mintegy 1000 négyzetkilométernyi területén végeztük harminc helységben, mindkét vizsgálati évben (1. táblázat). A homokos talajú Bácsszőlősen egyáltalán nem fészkel a fehér gólya a megfigyeléseink huszonnégy éve alatt, s az utolsó tizenégy évben a nagyrészt homokos talajú Csikérián is megszűnt a fészkelés. Mindkét helység határában a csatorna hiányát tetézi az ott folyó monokultúrás szőlőtermesztés. Mátételkén 1979-ben maradt el a fészkelés. Az akácán lévő fészkek elpusztult, de a nyomós ok inkább az, hogy a közeli szikes rétről árokrendszer létesítésével levezették a vizet. Az eddigi legtávolabb-

ra jutó, magyar gyűrűvel jelölt fehér gólyánkat éppen ebben a fészkekben jelöltük 1975. 07. 2-án. A 203 nap alatt 1976. 01. 21-ig 8918 km-t tett meg a Fokváros melletti Georg District (Dél-Afrika) helységig, ahol lucernaföldön vegyszerezés miatt hullott el. Legjobb a helyzet a Duna menti helységek határában, de újabban Bácsalmás, Madaras, Katymár fészkegyarodásában is javulás tapasztalható törendszerek kialakítása miatt.

A költőállomány változásában, fiókák számában az időjárási viszonyoknak, a csapadék eloszlásának jelentős szerepe van. Különösen nem kedvezett a 2001-es hűvös, esős tavasz, később a nagy szárazság a szaporulatnak.

A fészkek tartóaljzat szerinti megoszlása a következőképpen alakult a kezdő, 1973-as évet összehasonlítva az 1999-es és a 2001-es évekkkel, amelyet a 2. táblázatban mutatunk be. A gólyák kiszorulása a kéményekről, háztetőkről folytatódik, az oldalnyílású kémények eltűnnek. Óltetőn, szalmakazalon, emlékművön, templomtornyon már nincs, de akácán is csak egy helyen, Bácsszentgyörgyön találtunk fészket. Különösen az utolsó huszonöt évben a gólyák rászoktak a kifeszültségű hálózat oszlopain való fészkelésre. 1973-ban 7-ről (6,42%), 1999-ben 57-re (52,29%), majd 2001-ben már 67-re (70,52%) emelkedett ezen fészkek száma. 2001-ben először mértük fel a fészkekhez közeli villanyoszlopok típusát, trafók, felső átkötések, felsőállású szigetelések helyzetét, amelyek komoly veszélyt jelenthetnek a költőállományra. A fészkek vastagságát, a fészektartók állapotát, típusát is csak 2001-ben vizsgáltuk az MME által küldött új típusú felmérőlapokon.

Lakatlan fészkek, későn érkezés, gólyapusztulás

1999-ben Bácsalmás-Mosztongán március 6-án figyelték meg a fehér gólya legkorábbi érkezését. 2001-ben a legtöbb fészkekhez április végén érkeztek meg a gólyák. A későn érkezők (veszekedések a fészkek elfoglalásáért) a költsben gyengébb eredményeket érnek el, vagy utód nélkül maradnak. 1999-ben 6, 2001-ben 13 (13,68%) volt a fiatalok nélküli költő pár. A lakatlan fészkek száma 1999-ben 10, 2001-ben már 26 volt. Gólyaveszekedést főleg Érsekcsanádon fi-

gyeltek meg, ahol a közeli villanyoszlopokon azonos magasságban 10 fészkek is van. Öreg gólya ismeretlen elpusztulásáról 2001-ben Bácsalmásról van adatunk.

Szaporulat

Eredményessége függ az időjárás tényezőitől és a táplálkozási lehetőségektől. Ezen ökológiai tényezők párosulhatnak a gólyákat a téli szállás területein és a vonulásuk alatt ért károsodások, zavarások következményeivel (párok elmaradása, későn érkezése).

Már az 1999-es tavasz sem igazán kedvezett a szaporulatnak: a fiókák átlagszáma ekkor 2,53, 2001-ben az eddigi legalacsonyabb volt 1,62! A 2001-es

Tartóaljzat	197	199	200
Kémény (kazánkémény is)	28	19	20
Háztető	9	4	4
Templomtorny	1	-	-
Villanyoszlop (tartóval)	7	57	67
Akácfa, eperfa	3	1	1
Hosi emlékmű (Baja, Déry-Óltető)	1	-	-
Óltető	1	-	-
Tartóoszlop	-	3	3
Mindösszesen:	50	84	95

tavaszi kedvezőtlen időjárás volt a fő ok. A hideg, esős tavaszban a későn kikelő kiscsibék megfáztak, megbetegedtek. Később viharok, jégesők zavarták a költést, rongálták a fészkeket, s utána a nagy szárazság táplálékhiányt eredményezett. Madarason panaszkodtak, hogy kiscsibét, nyulat raboltak a gólyák. Az egy költő párra eső fiókaátlagot befolyásolja az eredményesen költő párok fiókaszáma, valamint az egy sikeresen költő párra eső átlagok. 1999-ben 2,79, 2001-ben 2,08.

1999-ben a 84 fészkekből 162, 2001-ben a nagyon kedvezőtlen tavaszi időjárás miatt a 95 fészkekből mindösszesen csak 94! fióka repült ki. 2001-ben 5-ös fészkealj nem is volt, 4-es is csak három esetben fordult elő. Az 1-es és 2-es fészkealj dominált. 2001-ben 19 fióka pusztult el, s ezeket a szülők eltávolították a fészkekből. Ezt a szülők állománybefolyásoló tevékenységékként kell értelmeznünk. 1999-ben a vizsgált területen 6,4 pár jutott 100 km²-re, 2001-ben csak 5,8 pár.

Ezen összehasonlító adatok pontos képet adnak egy kisebb terület gólyaállományának időszakos alakulásáról, segítve ezzel az országos felmérés eredményeit, amely feltétele a sikeres gólyavédelemnek. □

Tiszai helyzetkép

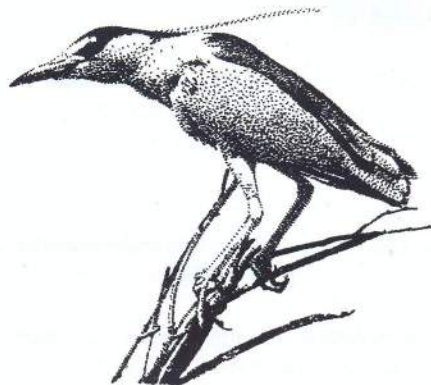
A Tisza egy évvel a cián- és nehézfémzennyezés után a tiszai madár monitoring vizsgálatok alapján

Dr. Szép Tibor és Nagy Zsolt

A 2000. február-márciusában a Tiszán le-
vonult ciánzennyeződés és a később ér-
kező nehézfémzennyeződés valameny-
nyi természetet szerető embert megdöb-
bentett és felháborított. Azok, akik a folyó
kiterjedt és természetes élőhelyeit, benne
a sok tekintetben egyedülálló fészkelő és
vonuló madárállományt ismerik, nagy ag-
godalommal tekintettek a szennyezést
követő hónapokra, hogy vajon lesz-e, és
milyen mértékű kedvezőtlen változás a
madaraknál. Aki a Tiszát ismeri érzi, hogy
az nagyszámú madárnak nyújt fészkelő
és táplálkozóhelyet, azonban a kedvezőt-
len változások felderítéséhez pontos és
részletes állományadatokat szükségesek,
amelyeknek sajnos a legtöbb madárfaj
esetében híján vagyunk, nem is beszélve
a többi élőlénycsoportról. Ezért alapvető
feladat volt, van és lesz az érintett madár-
állományok számának rendszeres és
pontos felmérése. A KÖM Természetvé-

delmi Hivatala a szennyezést követően
megkezdte az érintett élőlénycsoportok,
benne a madarak monitorozásának elő-
készítését. A madarak monitorozásának
koordinálásával az egész felmérő munkát
irányító Hortobágyi Nemzeti Park Igazga-
tósága az MME Nyíregyházi Csoportját
bízta meg. Az MME Nyíregyházi Csoport-
ja 1986 óta vizsgálja a Tisza hazai szaka-
szán fészkelő jelentős partifecske állo-
mányt, integrált monitorozás keretében
vizsgálva az egyedszámot, pusztulást,
szaporodást, és 1994 óta e felmérő mun-
ka a tiszai jégmadár állományra kiterjedő-
en is folyik. E monitorozó munkánk (a fe-
nti két faj vizsgálatainak eredményeiről kü-
lön cikkben számolunk be a következő
Madártávlatban) a szennyezés által legin-
kább érintett két fő madárcsoport, a rovar-
evő és a hlevő madárfajok, esetében te-
szki lehetővé a rendelkezésre álló, több
évre visszamenő, a Tisza egész hazai

szakaszára kiterjedő, pontos és részletes
adatok alapján a katasztrófa hatásainak
vizsgálatát.

A Nemzeti Parkkal kötött szerződés
alapján a Szamos és a Tisza hullámtéré-
ben kezdtük meg RTM módszer szerint
a rétisas, a barna kánya, a fekete gólya,
a partifecske, a jégmadár, a bakcsó, a
szürke gém és a kormorán fészkelőállo-
mányainak felmérését.

A felmérőmunka során (amelyben az
MME önkéntes munkatársai mellett a
nemzeti parkok munkatársai és más
NGO-k képviselői is részt vettek) töre-
kedtünk arra, hogy e fajok esetében mi-
nél nagyobb területre kiterjedően végez-
zük el azt.

Sajnos a kezdeti lendületet jelentősen
befolyásolta az, hogy egészen 2000
nyár végéig, teljes bizonytalanság volt a
tekintetben, hogy a KÖM beindítja-e a
monitorozó programot és rendelkezésre
áll-e majd a nagy területekre kiterjedő te-
repi munkához szükséges költségkeret.
Ez jelentősen csökkentette a 2000-ben
felmérésbe bevont terület nagyságát.
Csoportunk lényegében saját forrásaiból
és segítőkéssz, gyors támogatók (WWF,
Felső-Tisza Alapítvány, Milleu-Kontakt)
tudta finanszírozni a legszükségesebb
terepi munkákat 2000 nyarán.

Az adatgyűjtési módszerek:

A rétisas, barna kánya, fekete gólya,
bakcsó, szürke gém és kormorán eseté-
ben három időszakra vonatkozóan vé-
geztünk adatgyűjtést:

- a szennyezést megelőző 1995-1999-
es évek,
- a szennyezés éve 2000-ben,
- és a szennyezést követő 2001-es év.

Barna kánya

Matyikó Tibor

A felmért ritka és telepesen fészkelő fajok RTM alapú monitoringjának eredményei

	1995-1999		2000		2001	
	Felmért terület (2,5x2,5 km-es UTM négyzet)	Párok száma	Felmért terület (2,5x2,5 km-es UTM négyzet)	Párok száma	Felmért terület (2,5x2,5 km-es UTM négyzet)	Párok száma
Rétisas	44	1	47	4	170	10
Barna kánya	48	4	62	3	200	10
Fekete gólya	67	6	77	6	240	16
Szürke gém	69	140	70	265	266	998
Bakcsó	83	31	84	80	205	124
Kormorán	73	-	81	450	234	1175

Az első két periódusban a madár előfordulási (MEF) adatlapok alapján történt a felmérés, míg 2001-ben az RTM protokoll alapján.

A 2001-ben elvégzett felmérőmunka jelentősége:

Egyesületünk madármonitoring tevékenysége a résztvevők áldozatos munkája nyomán nagyot lépett előre, hiszen elsőként kerültek összegyűjtésre a meglévő archív adatok és kezdődött meg a kijelölt madárfajok állományainak egységes módszer (RTM) alapján való felmérése a Tisza menti fontos madárélőhelyeken.

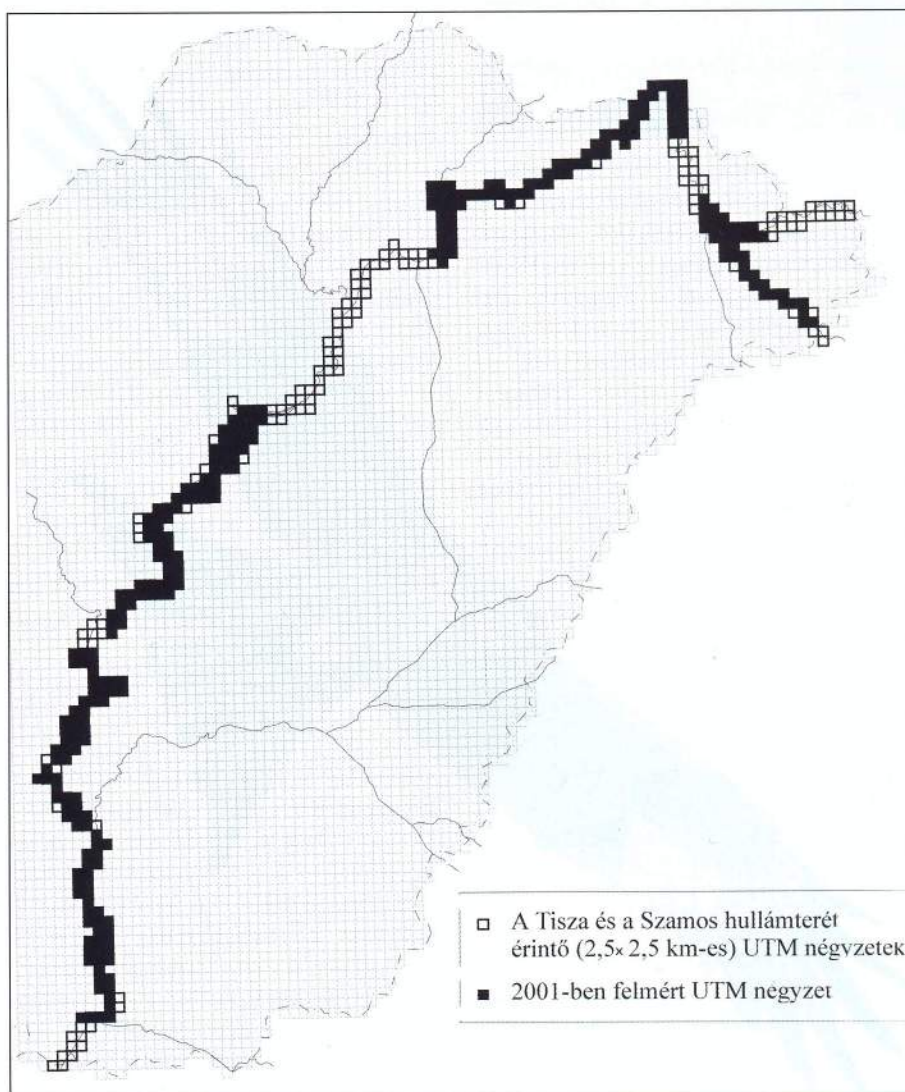
A felmért területek nagysága igen jelentős, a Tisza és a Szamos hullámtereit 381 db 2,5x2,5 km-es UTM négyzet érinti (2381 km²), ebből 278 db 2,5x2,5 km-es UTM négyzeten történt valamilyen szintű felmérés (1737 km²).

A partifecskek és jégmadarak esetében a 14 éve végzett vizsgálatok alapján nem tapasztaltunk kimutatható kedvezőtlen változást a szennyezés következtében a tiszai fészkelő állományoknál. A 2000. évi nagy tiszai áradás sok tekintetben nagymértékben kedvezően befolyásolta a körülményeket egyrészt nagyszámú fészkelőhely létrehozásával (szakadófalak), másrészt a halak szaporodásához megfelelő körülmények biztosításával. Mindkét állomány eseté-

ben 2001-ben állománynövekedést regisztráltunk. A vizsgált ritka és telepesen fészkelő madárfajoknál, az idei nagy területekre kiterjedő felmérések és az abban résztvevő terepi munkatársak információi szerint nem valószínű, hogy nagymérvű kedvezőtlen változások lennének a szennyezés nyomán. E fajok esetében a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján még nem lehet számszerű változásokat vizsgálni, azonban az idei évben elvégzett munka megfelelő alapokat adhat a következő évek ezirányú munkájához.

Ezúton mondunk köszönetet a felmérőmunkában résztvevő munkatársaknak: Barkóczi Csaba, Bártol István, Bede Ádám, Habarics Béla, Hegedűs András, Kasza Ferenc dr., Kotymán László, Lőrincz István, Mercsák László, Molnár Gyula dr., Nagy Károly, Nagy Tamás, Óze Péter, Petrovics Zoltán, Somodi István, Szabó D. Zoltán, Szegedi Zsolt, Tallósy Szilárd., Toldi Zoltán, Vass Lajos, Zalai Tamás.

Részvételükre és újabb érdeklődőkre a későbbiekben is számítunk! □

Szurkegémek

Péchy Tamás

Mocsári teknős

2001. június 27-28-án mocsári teknőst (a Búvár zsebkönyv sorozat alapján azonosítottuk be) láttunk barátainkkal Balatonszárszón, a szabadstrand területén. A teknős a szabadstrand homokozójában volt, ahonnan egy kislány kézben vitte a víz felé, mondván, hogy a teknős eltvedt. Elmondása szerint a kertjükben is láttak már, ami közel van a parthoz. A teknőst a vízbe eresztette, aki elúszott a nádas felé. Megnéztem a homokozót, hátha látunk teknősnyomot. Így is volt. Két hosszú nyom vezetett két irányba a homokozón keresztül, és egy helyen a teknős szemmel láthatóan többet időzött, mert a testformájának megfelelő mélyedés volt a homokban.

A mocsári teknős...

... és a halmok

A szerző felvételei

Másnap (28-án) hajnalban és délután is figyeltük a területet, hátha visszamegy a homokozóba, de nem láttuk. Este fél kilenc felé viszont már messziről láttuk a homokozót körülvevő kis fatuskók tövében a teknőst, aki gödröt ásott (vagy temetett be). 11 óra - fél 12 körül megint visszamentünk megnézni, hol tart az ásással, de meglepetésünkre már nem volt ott, de egy kis halmot hagyott hátra azon a helyen, ahol ásott. Fényképet készítettem a teknősről és a hátrahagyott halomról.

Az utána következő napokban reggel, délben, este is bejártam a szabadstrandot, de nem láttam az állatot.

Braz Eszter

ISKOLAUDVAR, avagy MADÁRVÉDELEM AZ ISKOLÁBAN

Sok időt töltesz az iskolában? Ha igen, akkor biztosan megfigyelted már az iskolaudvar élővilágát. Vagy mégsem? Itt az ideje!

Pályázat

Figyeld meg, milyen madarak fordulnak elő az iskola kertjében (azért ne a matek órán bámulj ki az ablakon)!

Csak táplálkozni járnak oda, vagy esetleg költenek is?

Szerinted vonzó az iskola kertje a madaraknak? Találnak táplálékot, rejtőzésre alkalmas bokorcsoportot, madáritatót, odút?

Etetitek őket télen? **Írj erről nekünk néhány sort!**

Készíts egy rajzot (térképet) az iskoláról és udvaráról! Jelöld be a fákat, bokrokat, etetőt stb!

Írj egy rövid fogalmazást az iskolaudvarban megforduló madarakról!

Gondoljátok át, hogyan lehetne még több madarat csalogatni az iskolaudvarba (még egy lebetonozott udvarú belvárosi iskolában is érdemes próbálkozni)! Készítsetek tervet! Kérjetek segítséget tanáraitoktól. Az ötletek közül próbáljatok minél többet megvalósítani, munkátokról pedig tájékoztassátok iskolatársaitokat is!

A pályázaton résztvevőktől tehát az alábbiakat kérjük:

- egy fogalmazást arról, hogy szerinted mennyire alkalmas az iskola kertje a madarak számára,
  - egy rajzot az iskolaudvarról,
  - egy listát az eddig megfigyelt madarakról,
- egy tervet arról, hogyan varázsolnátok át a kertet madárparadicsommá.

Kérjük, hogy a pályázat ne haladja meg az öt oldalt!

A borítékra írjátok rá: **ISKOLAUDVAR.**

Beküldési határidő: 2001. december 7.

A legjobb munkákat ajándékokkal díjazzuk, de az igazi nyereség az ablakon beszűrődő madárdal lesz.

Gyöngybagoly-költöztetés

Misztikus hangok a padláson

A fiókák még a padlástérben

Július közepén kaptam egy telefont Ráckevéről, Pödör Józsefétől, hogy baglyok vannak a padláson, és el kellene őket onnan vinni, mert nagyon zavarja őket. Először nem értettem a dolgot, hiszen egy bagoly nem nyest, amelyik éjjel randalírozik a deszkákon, de azért elmentem, hiszen a segítségemet kérték. Azt gondoltam, egy kuvik a nem szívesen látott vendég, amelyiket egyszerű lesz odébbtelepíteni. Aztán kiderült, hogy nem kuvik, hanem egy gyöngybagoly család költözött be a lakóházba, közvetlenül a fiatalasszony ágya fölé. Ugyanis a padlásteret Pödörék beépítették, és csak egy keskeny párkányzat maradt a padlástérben, ahova egy véletlenül meghagyott nyíláson át bejutottak a baglyok. Azonban a család erről nem tudott, hanem egyszer csak furcsa és kísérteties hangok hallatszottak közvetlenül a fejük fölül. Pont a baglyok alatt aludt a fiatalasszony a kisbabájával, pontosabban csak aludt volna, mert a padlástér zengett a huhogástól, fújástól, s mindenféle meghatározhatatlan hangoktól. A ház ura végül odatámasztott egy létrát az ereszcatornához, hogy kiderítse mi az, ami nem hagyja őket aludni, s a frászt hozza a feleségére. Kiderült, hogy egy bagoly család a falszomszédjuk. Ekkor jött a telefon.

Mit tegyünk? A madarakat odébbköltöztetni nem lehetett, mert nem volt hova. Végül vásároltam a szomszédos Tűzépnel néhány szál deszkát, és a ház ura készített egy méretes műodút a fiókák számára. A kert végében kinézünk egy nyugalmasnak látszó helyet,

és Pödör úr odaakasztotta a kerítésre az odút. Kihalászta a padlástérből a fiókákat, beköltöztette az odúba, és reméltük a legjobbakat. A háziak elbeszélése szerint a fiókák a szürkület beálltával elkezdtek kísérteties kunyerbálásukat, így a szülők azonnal értesülhettek róla, hova lettek a kölkök. Nem is volt semmi gond: a kilakoltatott gyöngybagolyfiókák rendre kirepültek, s bár még azután is jó néhány napig örvendeztették a családot az esti hangoskodásukkal, ez már semmi volt ahhoz képest, amit az első időben a fal túlsó oldalán rendeztek a lakók fülébe.

Pödöréket pedig köszönet illeti, hogy egy percig sem gondolták, hogy a zajongó albrőlöket elpusztítsák, és mindent megtettek, hogy a kis bagolyfiak épségben kiröpüljenek.

péta

Az új lakásban

Pödör József felvételei

Diákolimpia

A Magyar Diáksport Szövetség felkérésére új, közös programot indítunk az idei tanévtől.

A Diákolimpiának már régi hagyományai vannak hazánkban. Az atlétikától a strandröplabdáig rengeteg sportágban és versenyszámban próbálhatják ki magukat az ifjú sportolók. Az MDSZ azokat a gyereket is szeretné megmozgatni, akik nem sportolnak rendszeresen, vagy nem szeretnek versenyezni. Részükre az MDSZ diákaturisztikai találkozókat szervez. Az MME és az MDSZ közös programmal kibővítve szeretnénk színesebbé tenni:

Diákaturisztikai találkozó bakancsos diáktúrázóknak

Nevezhetnek: általános iskolák 5-15 fős csapatai.

Program: Kirándulás közben szeretnénk a gyerekek figyelmét ráirányítani a körülöttük található élővilág szépségére, változatoságára. A csapatoknak megadott szempontok alapján évi 1-3 alkalommal lehet egy-egy általuk kiválasztott területre túrát szervezni. A különböző feladatlapokat - melyek megadott szempontokhoz, ill. az évszakokhoz kötődnek - kitöltés után az MME címére (1121 Budapest, Költő u. 21.) kérjük eljuttatni. A résztvevők között a szervezők ajándékait sorsoljuk ki. Előzetes egyeztetés után a helyszínekre az MME esetenként túravezetőket is tud biztosítani.

Feladat:

1. Ősszel tó vagy folyóvíz forrásának felkeresése. *A feladatlapok beküldési határideje: 2001. dec. 09.*
2. Télen valamilyen földtani, geológiai érdekesség (barlang, hegycsúcs stb.) legyen a túra célállomása. *A feladatlapok beküldési határideje: 2002. márc. 08.*
3. Tavasszal nevezetes fához látogassanak el a csapatok. *A feladatlapok beküldési határideje: 2002. június 07.*

Azok között a diákok között, akik mindhárom túrán részt vesznek, s egy-egy alkalommal akár 5 km-t is megtesznek, fődíjat sorsolunk ki. Ez azonban legyen meglepetés!

További információ:

Vándor Barbara *Tel: 1/275-6247*

A feladatlapokat az MDSZ által megjelentetett és 5000 iskolába eljuttatott **"A Diákolimpia 2001/2002. tanévi Versenykiírásai"-ban** találhatjátok meg, továbbá a

www.sigmacomp.hu/mdsz
illetve a www.diaksport.hu

internetes oldalakon is elolvashatjátok. Túrázatok minél többször a jó levegőn!

A visszatért fecskék

A történet jó húsz évvel ezelőtt kezdődött. Egyik tavasszal nagyanyám leverte az eresz alatt található fecskefészkeket.

A fecskék soha többé nem rakták újra a fészkeket házunk falán. Nagyanyám azóta meghalt, a ház falán csak néhány sárpiszkok emlékeztetett az egykori fecskefészkekre. Az idén tavasszal aztán váratlan dolog történt.

A szerző felvétele

Két fecske több alkalommal is beszáljt az előszobába, s megpihent az ott található bekeretezett képen. Vicesen meg is jegyeztem anyámnak, hogy ezek be akarnak költözni hozzánk. Anyám csak mosolygott, bár mintha titokban reménykedett volna. A fecskék ugyanis mindig szerencsét hoznak mondogatta gyakran, s Ő mintha hitt is volna ebben.

Az első meglepetés akkor ért, amikor az ajtó előtt friss sárdarabokra lettem figyelmes. Bár a gyerekek sokszor nem vették le a cipőjüket, furcsa volt, hogy csak azon az egy helyen jelent meg a sár. Néhány nap múlva kiderült, hogy honnan került a házba a sár ebben az esőmentes, száraz időben. A kép bal sarkában ugyanis egy leendő fecskefészek körvonalai rajzolódtak ki. A fecskéket az sem riasztotta el, hogy a macskáim is felfigyeltek a ki-be közlekedő madarakra, s mi is elég hangosan közlekedtünk az udvaron. Két hét alatt elkészült a fészek, amelynek alján 5 foltos fecsketojás lapult. Az első éjszaka a tojó mellett még a hím is benn aludt, a fészekkel szemben lévő képen húzta meg magát. Későbbiekben ő már elmaradt, csak nappal jelent meg a szobában.

Június 24-én kikeltek az apróságok, mind az öt. A szülők felváltva hordták számukra a táplálékot, egészen a besötétedésig. A hím madár éjjel az eresz alatti csengőzsinóron húzódott meg, míg a tojó kezdetben a fiókákon ült. Később már kiszorult a fészek peremére. Július 15-én este aztán magukra hagyta a csemetéit. Az ajtó éjjelre bezárult, de reggel öt órakor már hangos csiripelés jelezte,

hogy az ifjak éhesek, s mihelyt a "bolt" ki nyitott, a tojó a párjával együtt elkezdte a kicsinyek kívánságának teljesítését. Július 19-én újabb fontos pillanat érkezett el madaraink életében. Az első két bátor vállalkozó kiröppent a fészekből, s átrepült a szomszédos képre is. Másnap a többi is követte őket, s a legbátrabb már az anyja után kiröppent az ajtó is, s kiült az ajtóval szembeni szőlőlugasra. Tíz perc után aztán visszaszállt a többihez.

Sajnos, a macskák is résen voltak, s a legbátrabb vállalkozó 18 éves öreg kandúrnok karmai közé került, aki nem irgalmazott. Hiába ricsajgott a két öreg madár. A többiek óvatosabbak voltak, s egyre több időt töltöttek a szabadban. Először csak a csatornáig merészkedtek, s még többször is bejöttek, később már csak az éjszakákat töltötték a fészekben. Július 28-án éjszakára már csak egy madár tért meg a fészekbe, a többiek a szabadban aludtak. Reggel fecskék raja várta egy szem társukat az ajtó előtt.

Többet nem jöttek vissza a fecskéink. Elárvult a fészek.

Juhász Dósa János

Hívatlan "bérlok"

A cím már önmagában is sokat elárul, hisz most egy általam még nem látott kilakoltatásról szeretnék beszámolni.

A tavasszal egy pár füstifecske rakott fészket a szomszédainknál. Sajnos ezt a fészket le kellett szedni, mivel a fecskék fóliára (amit aztán eltávolítottunk) építettek, és a tavalyi évben pont amiatt ment tönkre 3 tojás, hogy az erős szél a fészket könnyedén lesodorta a fóliáról.

Így a fecskéknek még lehetőségük volt új fészket építeni, és fiókákat nevelni. Az új otthon építése meg is történt, de a fiókanevelésre nem került sor, ugyanis valamilyen úton-módon házi rozsdafarkúak foglalták el az új fészket. A fecskéket alig láttam a ház körül, egy madár viszont kotlott a fészekben.

Aztán a szomszédok mondták, hogy egy rozsdavörös farktollú madárka szokott a karóra szállva billegetni. Ekkor már biztos voltam abban, hogy rozsdafarkú költi a tojásait, mert elég sokszor láttam őket a ház körül én is.

És nemsokára öt éhes száj követelte az élelmet a fecskefészekben. A szülők pedig rendületlenül hordták az élelmet, ha ember volt a teraszon, akkor is. Teltek a napok, a fiókák kitollasodtak.

Aztán édesanyám mondta, hogy egy fiókát visszatettek a fészekbe, mert kiesett. Amikor kiértünk a tanyára én is

megláttam a szomszéd ház teraszán gubbasztó kismadarat. Anyu már megjedte, hogy megint kiesett. Odamentem és megláttam még egyet a kutyaház mellett, aztán otthagytam őket és elmondtam anyuékknak, hogy ezek a picik nem kiestek, hanem szándékosan ugrottak ki és széledtek szét mindenfelé. Így nagyobb biztonságban vannak, a fészekben már amúgy is szűkösen fértek el.

Hogy a hoppon maradt füstifecske pár hogy boldogult a nyár folyamán, nem tudom.

Mindenesetre én egy élménnyel és persze néhány fényképpel gazdagabb lettem.

Kis Éva

Hirdetés

Eladó egy KOWA Spotting scope (TS-611, ferde-betekintésű, 27 x-es széles látószögű okulárral, új állapotban, és egy NIKON Spotting scope (RA-II/A, ferde-betekintésű, 15-45 x-ös zoomokulárral, hordtáskával, új állapotban. Érd.: Mészáros Csaba 06/20-370-1653.

Felhívás

Az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya következő taggyűlését **2001. október 27-én 10 órai** kezdettel tartja, melyre a szakosztály tagjait ezúton is meghívjuk.

Helyszín: TIT Stúdió, Bp. XI. ker. Zsombolyai u. 6.

Tervezett napirend:

- beszámoló az elmúlt 5 év tevékenységéről, eredményeiről
- a következő 5 éves időszak feladatainak meghatározása
- az MME ragadozómadár-védelmi stratégiájának aktualizálása
- vezetőségválasztás
- egyéb napirendi pontok

MME Ragadozómadár- védelmi Szakosztály Vezetősége

Rétisas állományfelmérés

Az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya a telet rétisasok állományfelmérését tervezi.

A felmérések előreláthatólag november-től márciusig a hónap középső hétvégéjén kerülnének sorra.

A koordinátor Tóth Imre, a következő címen ill. telefonszámon várja az érdeklődő csoportokat, személyeket. 5720 Sarkad, Gyár u. 30. Tel.: (lakás) 66/270-878 Mobil: 06-30/395-3114

Természetvédelem és idegenforgalom összhangba hozása a Medves-fennsík térségében

A Medves-fennsík Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű bazalt platója. A környező bazalt csúcsokkal és számos érdekes földtani formációval egyetemben 1-2 millió évvel ezelőtt vulkáni tevékenység hozta létre. A fennsík 500-550 méter magasan helyezkedik el a tengerszint fölött.

Napjainkban a terület 60-70%-a gyepek és szántóföldi művelési ággal hasznosított. Kisebb részén természetesen erdőfoltok, bokrosok, nyírfa ligetek, telepített fenyvesek láthatók. A változatos táj élővilága rendkívül gazdag.

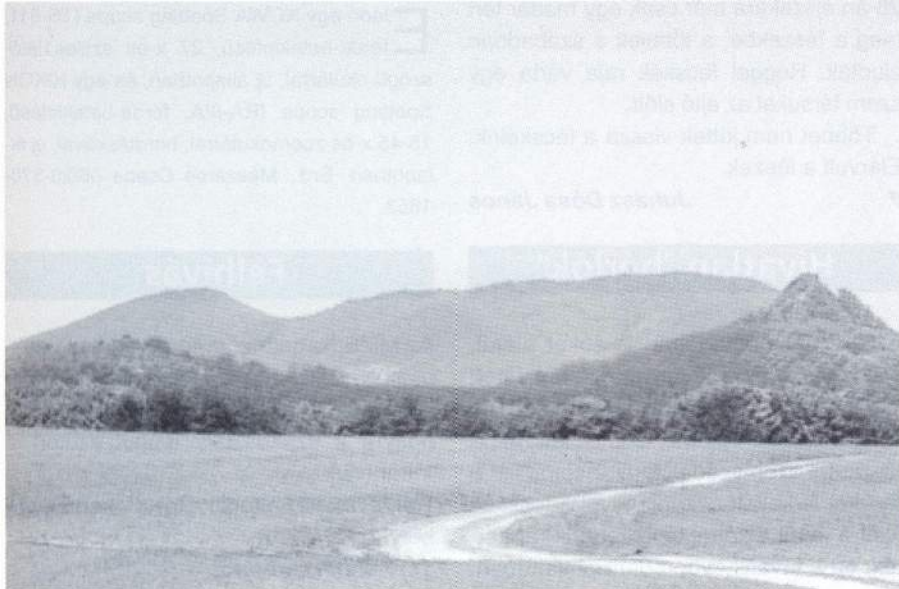
A védett terület állapotára, a termé-

kormányzat és a helyi emberek is új utakat próbálnak keresni. A hosszú távú elképzelések között nagy szerepet kap az idegenforgalom fejlesztése, melynek elsődleges célpontja, ha úgy tetszik egyik reménybeli attrakciója a Medves-fennsík és környéke.

Néhány éven belül új kihívás jelenik meg tehát a természetvédelem számára, hiszen a természetvédelmi érdekeket figyelembe nem vevő idegenforgalmi fejlesztések kezelhetetlen és irányíthatatlan folyamatokat indítanak el, amelyek szűkebb környezetünk jelentős pusztulásához vezetnek.

Nyilvánvaló, hogy a területhasználat ezen módját tervezni, irányítani kell.

A British Council Know How Fund for Hungary támogatásával a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Nóg-

A Medves-fennsík, a háttérben a salgói várral

szeti értékek fennmaradására leginkább az ember van hatással.

A térségben napjainkban kialakult közgazdasági környezetet és az előre látható tendenciákat figyelembe véve várható, hogy pl. a mezőgazdaságban a korábbi intenzív módszerek helyett az extenzív gazdálkodás kerül előtérbe.

A megélhetési lehetőségek (ipar viszszafejlése) nyilvánvaló, hogy az ön-

rad Megyei Csoportja egy olyan tanulmányt készített, amely megfogalmazza a fenntartható turizmus lehetőségeit és körülményeit, a természetvédelem és a turizmus viszonyát, a természetvédelmi szempontból elfogadható idegenforgalmi attrakciókat a Medves-fennsík térségében.

A tanulmányt szeptemberben mutatta be a csoport a helyi közösség tagjainak, döntéshozóknak, tervezőknek.

Helyreigazítás

A Madártávlat előző számában tájékoztattuk olvasóinkat arról, hogy Dr. Turi-Kovács Béla miniszter úr a természetvédelem érdekében végzett kiemelkedő tevékenység elismeréseként a Föld Napja alkalmából kitüntetésekkel adta át. Ez alkalomból több tagtársunk is vehetett át díjat, akiket név szerint is megemlíttünk. Sajnos a felsorolásából két tagtársunk is kimaradt, melyért ezúton is szeretnénk elnézést kérni!

MINISZTERI ELISMERŐ OKLEVÉLET kapott:

Mezei Ervin, a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi tájegység vezetője,

Petróczi Imre, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság osztályvezetője, ökológus.

Az előző számunk borítóján az un-kákat bemutató fotósorozathoz nem írtuk oda a képek szerzőjét, azok Dr. Korsós Zoltán felvételei voltak. A szerzőtől és olvasóinktól elnézést kérünk.

Az előző számunkban a tervezett Arejtvénykönyvhöz bemutatott egyik rejtvény szövegét elírtuk. A helyes szöveg:

„Rengetegen telepednek le kertekben,

Kedvelnek egy eledelt e helyeken
Ennek neve cseresznye.”

A Kolon-tavi Madárvárta honlapja: <http://kolonto.com/>

Az adózó állampolgárok 2000-ben személyi jövedelemadójuk 1%-ából 7 208 654 forintot adományoztak a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnek.

Az egyesület az összeget természetvédelmi, szervezetfejlesztési célokra használta fel. Nagy segítséget jelentett ez a felajánlás az egyesületi tagság nyilvántartásának megoldásában, a tagokkal való kapcsolattartás javításában. Az összeg egy jelentős része a fedezethiányos, ugyanakkor rendkívül fontos fajvédelmi terepi programokat segítette. 2.5 millió forintot az egyesület regionális szervezetei használtak fel legfontosabb terepi természetvédelmi programjaikra.

Kérjük, 2002-ben is támogassa személyi jövedelemadójának 1%-ával egyesületünket!

Köszönjük

Sanyibácsiensis

Bizonyára legtöbb tagtársammal többször előfordult, hogy ismerősök, ismeretlenek egy-egy általuk nem ismert madár faji hovatartozását illetően kérdéseket tettek föl, de ezek a biztos határozáshoz szükséges ismertetőjegyek gyakran igen hiányosak, és vadászgépre, de leginkább egy papírsárkányra illenének. Vannak, akik tudatában hiányos ismereteiknek tudomásul veszik a meghatározandó fajra vonatkozó válaszainkat, de vannak olyanok, akiket a legnagyobb igyekezetünk ellenére sem tudunk meggyőzni arról, hogy nem a képzelt fajt látták. Egy hasonló eset tanulságát szeretném megosztani tagtársaimmal, melynek következménye néhány ősz hajszál fejem búbján.

A történet főszereplője: Sanyi bácsi, aki idős kora ellenére rendkívül jó egészségnek örvend, melyet feltételezhetően a napi 3-4 liter bornak köszönhet, és jómagam, aki 1983 óta madarászok, ami miatt többen "csodabogár"-nak tartanak a faluban. Sanyi bácsi az az embertípus, aki mindenkinél mindent jobban tud, és mindenkinél mindenhez jobban ért. Ez természetesen a madárhatározásra is vonatkozik. Az öreg nem tartja valami komoly dolognak a madármegfigyelést, mert gyakran piszkálódik kedvenc elfoglaltságom értelmetlensége miatt. Egyébként kedvelhet az öreg egy kicsit, mert "kukkermatyi"-nak becéz, annak ellenére, hogy nagyon jól tudja, mi a nevem.

Egyszer elkérte a hatvanezer forintos, zoomos Soligor kézi-távcsöveget rövid szemle céljából, de rövid úton lefitymálta, mondván: az ő ötvenes években gyártott orosz katonai távcsöve ezerszer jobb, annak ellenére, hogy az egyik frontlencséje ki van törve. Hát igen... manapság csak ilyen bővlikat gyártanak.

A helyszín nem más, mint egy Szeged melletti kis település becsületsüllyesztője, melynek én is, Sanyi bácsi is törzsvendégei vagyunk. A történet időpontja röviddel az aratás utánra tehető.

Egy fárasztó madarászást és két bőrigázást követően tértem be a helyiek által csak "stúdió"-nak titulált vendéglátóipari egységbe, energiapótlás céljából. Sanyi bácsi a szokott helyén ült az illemhely előtti asztalnál, természetesen úgy,

hogy még véletlenül se tudjon az ember kényelmesen közlekedni a pult és a már említett helyiség között. Sanyi bácsi elég pipa volt, mert erősen káromkodott. Később kiderült, elázott a szalmája, nem tud báláztatni. Próbáltam úgy helyezkedni, hogy kiessek a látómezejéből, de Sanyi bácsinak, úgy látszik, a tarkóján is van szeme, mert hirtelen megfordult, rám nézett és ezt mondta:

- Láttam SAS-t!

Ismertem Sanyi bácsi madárhatározási gondjait, ezért, bár tudtam, hogy nincs sas a környéken, néhány érdeklődő vonást próbáltam csinálni az arcomra.

- Hol, Sanyi bá? - kérdeztem.

- Hol, hol, hát a földem mellett, Ménesjárásban! - mondta erőteljesen, mint-ha a világon csak ott élnének sasok.

"A sas"

Péchy Tamás

Tudtam, hogy arra költ egy egerész-ölyv pár, amit a helyiek rendszerint leszoznak, ezért azt mondtam az öregnek:

- Inkább ölyv volt az Sanyi bátyám - de láttam, hogy kezd bepöccenni, ezért gyorsan hozzátettem -, de persze lehetett sas is. Csak az a kérdés melyik fajta?

Éreztem, hogy vagy az ölyvet látta az öreg, vagy semmit, és csak engem kószoltgat. Gondoltam behúzom a "trottyost" a csöbe egy-két furmányos kérdéssel a sas ismertetőjegyeivel kapcsolatban.

- Jó nagy volt, igaz-e? - kérdeztem.

- Még a varjúnál is nagyobb! - válaszolta magabiztosan.

- A tolla sötét volt? A hátán nagy sárga pöttyökkel, ugye? - folytattam.

- Pontosan! Sőt, még a hasán is volt

egy-két sárga pötty! - tromfolt az öreg.

- Aztán jól látta-e a fehér bóbítát a feje tetején, és a piros csőrét? - így én.

- Persze hogy láttam, bár azt hittem vértől piros a csőre, mert épp egy nyulat evett! - válaszolta Sanyi bácsi a twichereket is megszegyenítő határozottsággal.

- Hát ez egy nagyon ritka sas! - fejeztem be a faggatózást, látva az öreg arcán az elégedettséget, de igazán csak akkor higgadt le, mikor meghívtam egy fröccsre az információért cserébe. Ez így megy faluhelyen.

- Ha egyszer arra jársz, megmutatom a fészket is! - cseppentette az utolsót a pohárba Sanyi bá.

Erre már csak egy halovány Jól-val tudtam reagálni.

Hát így került a madártani névjegyzékbe a villás farkú törpe kakukk (*Cuculus sanyibácsiensis*) és a kék sárgarigó (*Oriolus sanyibácsiensis*) után az *Aquila sanyibácsiensis*, ami magyarrá fordítva annyit jelent: Sanyi bácsi vöröscsőrű pöttyös sasa.

A fizikai fáradtság után agyilag is padlóra kerültem. El is határoztam, hogy további hasonló esetek elkerülése végett inkább megadom neki a Nomenclator Bizottság címét. Remegő lábakkal és megkínzott tekintettel álltam föl az asztaltól, de mire ki mondhattam volna az elköszönő szavakat, berobbant a kocsmába Sanyi bácsi egyszülött fiúgyermek, és magabiztos - Szevasz tökök! - köszöntés kíséretében jól hátba vágott lapátszerű tenyerével, és kíváncsi szemekkel az alábbi kérdést intézte felém:

- Igaz, hogy a gólyafiókának finom a húsa?

Ez váratlanul érintett. Pánikszerűen kértem hitelbe még egy sört, és fél óráig gyözködtem, hogy a gólya húsa mérgező, mert sok varangyot eszik. Remélem elhitte, bár az arcán nem láttam olyan biztató jeleket, ami erre utalt volna. Tudtam, hogy a tanyájuk mellett fészkel egy gólyapár, ezért másnap kibikliztem hozzájuk, hogy megvannak-e a fiatalok. Megvoltak. A biztonság kedvéért tájékoztattam őket arról, hogy a gólya védett madár, és feljelentem őket, ha netán felzabálnák a kiscigolyákat. Hát nehéz ez a madarászélet...!

Mészáros Csaba

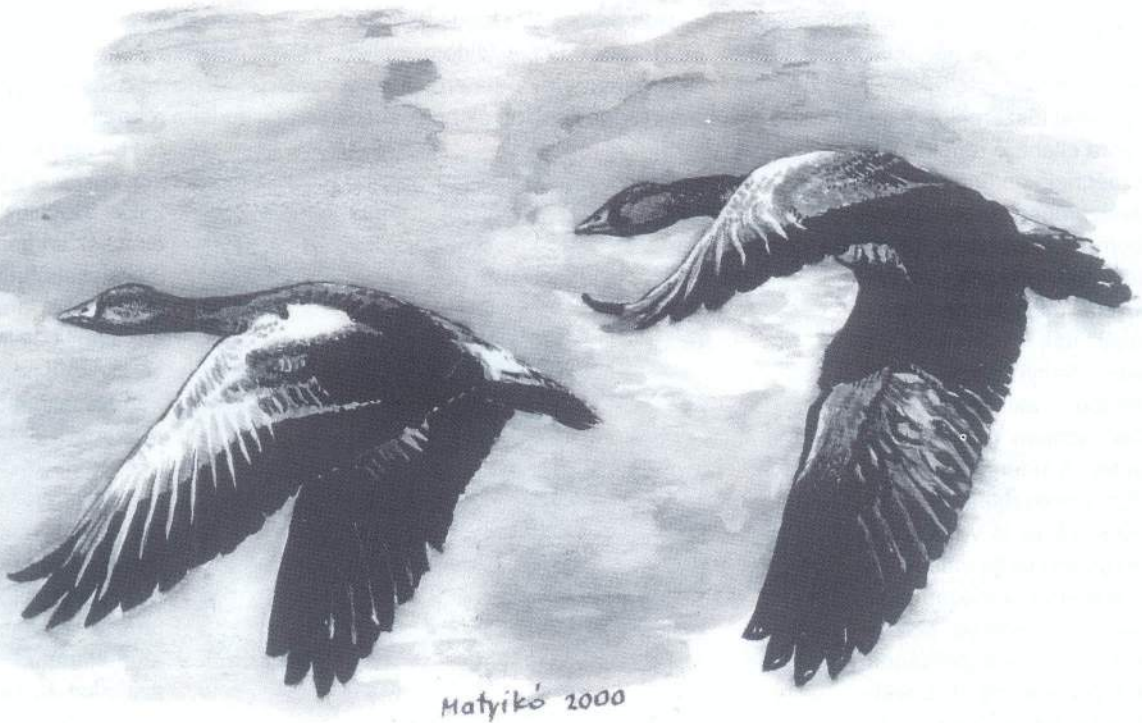
Fertő-tavi élmények

2000. július 20., csütörtök:

Csütörtöktől hétfőig egy biciklis Fertő-tavi madarászt tervezünk a volt biosz tanárommal. Sopronig vonattal mentünk, s útközben több látnivaló is akadt: fehér gólyák, füstifecskék, örvös galambok, vadgerlék, gyurgyalagok, házi galambok, házi verebek, molnárfecskék, dolmányos varjak, seregélyek és mezei verebek. Soprontól mintegy 35 km megtétele után elérkeztünk a sarródi madárvártához, de biciklizés közben is akadtak madarak. Tengelicék, búbos pa-

ahol rögtön feltűntek a nagy godák. A godák mellett tömérdek cankó mozgott, határozóból kiderítvén pajzsos cankók. A nagy testű vízimadarak közül a nagy kócsag mellett előfordult itt a fehér gólya, a szürke gém és a kanalas gém. Kétség kívül a legszebb madár a gulipán volt, melyből hat példányt láttunk. Az iszapban 10-15 nagy póling turkált, a távolban pedig dankasirályok repkedtek. Sok volt még a bibicéből. Este egy szalmakazal mögött vertünk tanyát (a védett területen kívül), és kb. 1500-1800 húzó ludat szá-

madárvártáról ismét körülnéztünk, hátha felbukkan valami új faj. A tegnapi madarak nagyrészt most is megtalálhatóak voltak (szürke gémekek, gulipánok, kanalalgémekek, pajzsos cankók, tőkés récék, nagy pólingok, nagy kócsagok, dankasirályok és fehér gólyák), majd észrevettünk három kis lilét, két billegető cankót és rengeteg sárgalábú sirályt. A pajzsos cankók között feltűnt néhány fekete színű cankó is; persze, hogy füstös cankók voltak. Kis távcsővel kémelve a terepet a távolban feltűnt egy fehér madár,

Égi utakon

Matyikó Tibor

csirták, csicsörkék, zöldikék, egerészölyvek, citromsármányok, barázdabillegetők, tövisszúró gébicsek és kenderikék. A sarródi várta felé közelítve már messziről hallatszott a nyári ludak gágogása. A megfigyelőhelyről körültekintve előtűnt egy szikes tó látszott, míg mögöttünk egy "zöldellő" terület szalmabálákkal. Itt csak úgy fehérlett a 15-20 nagy kócsag, miközben körülöttünk fácán és fűrj hallatta hangját. A bálák között két ragadozó madár vadászgatott, az egyik az imbolygó barna rétihéja, a másik a szitáló vörös vércse volt. Ezután következett a teleszkóp elővétele. A szikes tavon és főként a körül rengeteg nyári lúd "cseverészett" egymással, ami viszont meglepő volt, hogy alig mozgott egynéhány tőkés réce a vizen. Azután rábukantunk egy kisebb tocsogós részre,

moltunk össze, éjszaka pedig az őzek ugatását hallgathattuk végig. A mai nap 35 madárfajt figyeltünk meg, számomra a nagy goda és a pajzsos cankó volt új.

2000. július 21., péntek:

Reggel 6⁴⁵-kor keltünk, de nem kakaskorékolásra - mint faluhelyen -, hanem lúdgágogásra. Felkelvén még egy bibic is megjelent. Alvóhelyünk közelében volt egy fűzfás terület, de erdőnek még csak jóindulattal sem nevezhető. Nos, itt hallottunk vadgerlét, seregélyt és sárgarigót, látni pedig egy kenderikét láttunk. A zöld learatott búzaföldön végighaladván most hiányoztak a nagy kócsagok, de a barna rétihéja és a vörös vércse nem hiányozhatott, mellettük pedig ott repkedtek a füst-, és molnárfecskék. A

melyről már messziről látszódott, hogy gólyatöcs. Később még kettőt vettünk észre. A sarródi úton elmentünk a fertőújlaki madárvártához, s útközben láttunk egerészölyvet, valamint hallottunk egy fűrjet. A madárvárta körül hatalmas nádas, művelt terület volt, nem is értettük, hogy miért építették oda. Madarakat csak a faluban láttunk: fácánt, balkáni gerléket, cigánycsuk, házi galambot, házi verebeket, házi rozsdafarkút és zöldikét. Visszafelé menet megálltunk egy csatornánál, ahol több ritka madarat is megfigyelhettünk: függőcinegét, vörös gémet és nádirigót. A "puszta" közepén volt egy házikó is, ahol mezei verebek tanyáztak. Ezen a napon még mindig magyar oldalon maradtunk és ellátogattunk a Hansági Tájvédelmi Körzetbe. Odafelé menet nyaktekerccsel, citrom-

sármánnyal, csicsörkével és az egyik csatorna mentén három erdei cankóval találkoztunk. Az égerláp felé menet bementünk még egy hatalmas nyárfaerdőbe, melyben szinte egyszerre láttuk meg a kis fakopáncsot és a fekete harkályt. Csodaszép látvány volt. E két madáron kívül viszont még látható-hallható volt tövisszűrő gébics, erdei pinty, szürke légykapó, tengelic, széncinege és csuszka. Szép lassan elértük az égerlápot, melyből mára mindössze 50 hektár maradt meg. A levegőben gyurgyalagok hangját hallottuk, míg az egyik fán közép fakopáncsot pillantottunk meg. Az egyik kis tavacsában három szárcsát is megfigyeltünk. Már éppen megkerültük az égerlápot, mikor két ragadozó madarat vettünk észre. Hamvas rétihéja pár repült a levegőben. "Hazafelé" menet láttunk még nádi sármányt, sordélyt és sarlósfecskét. Most Tözeggyármajor határában aludtunk, s egy kis esővel megtűzdelve ezen az éjszakán is hallgathattuk az őzeket.

Eme nap 57 fajt határoztunk meg. Életemben most láttam először füstös cankót, gólyatöcsöt, erdei cankót és hamvas rétihéját.

2000. július 22., szombat

Ma minden eddiginél korábban keltünk azért, hogy kapjunk kenyeret. Még "ébredés" előtt hallottunk vadgerlét, tövisszűrő gébicset és füstifecskét. Természetesen mondanom sem kell, hogy nem kaptunk sem kenyeret, sem zsömlét, habár mindkettőből volt bőven. Kénytelenek voltunk hát beérni néhány száraz kifivel. A bolt mögött lévő presszóban lepakoltuk a cuccunkat, majd útnak indultunk. Biciklizés közben láttunk seregélyeket, barázdabillegetőket, fehér gólyákat és vörös vércsákat.

A mai nap már Ausztriában folytattuk a madarászatot, Pamhagennél léptük át a határt, majd Apetlonon és Ilmitzen átkerekezve megnéztük a Zicklacket. Nagyon nagy tó volt, rajta tömérdek nyári lúddal. Jobbára csak az eddig megfigyelt madarakkal találkoztunk (gólyatöcsökkel, gulipánokkal, nagy godákkal, billegető cankókkal, füstös cankókkal, nagy pólingokkal, kis lilékkal, bíbicekkel, szürke gémekekkel, szárcsákkal és tőkés récékkel), mígnem felfedeztünk néhány piros lábú cankót. Meglehető volt, hogy az egyik nádszálon cigánycsukot távcsöveztünk, a parton pedig kenderikék szaladgáltak. Ezek után lementünk Podersdorffhoz megnézni a Fertő-tavat, s közben a vízben láttunk egy búbos vöcsköt.

Közel jártunk már a komphoz, mikor az egyik fán sisegő fűzikét pillantottunk meg. A levegőben dankasirályok röpködtek, valamint feltűnt egy vörös gém is. A nádasban függőcinege etette fiókáját, de Robinak sajnos nem sikerült lefényképeznie a hosszas előkészületek miatt. Életemben itt láttam másodszor csikosfejű nádiposztát.

Láttunk még néhány nádi sármányt, barna rétihéját és cserregő nádiposztát, majd visszaindultunk a szállásra. "Hazafelé" menet kis híján elűtöttünk néhány fácáncsibét anyjukkál, miközben a fejünk felett elhúzó tengeliceket figyeltük. Megálltunk egy kisebb tónál, ahol gyönyörűen látszódtak a naphalak fészkei, s bizony az egyikük kis termete ellenére agresszíven védelmezte. Természetesen nem bántottuk sem őt, sem a fészket. Már Wallermnél tartottunk, amikor az egyik termekben rengeteg vetési varjút vettünk észre két fekete gólyával. Amint elérték a számukra megfelelő magasságot, kiváltak a termikből és elsiklottak. Visszaérvén Tözeggyármajorba madarásztunk még egy kicsit, de már csak szárazföldi madarakat láttunk: sárgarigót, sárga billegetőt, házi galambot, csicsörkét és házi rozsdafarkút. Ma egy elhagyott istállót néztünk ki szálláshelyül, aminek a kerítésén találtunk egy döglött gyöngybaglyot. Este kimentünk megnézni, s nagyon érdekes élményben volt részünk.

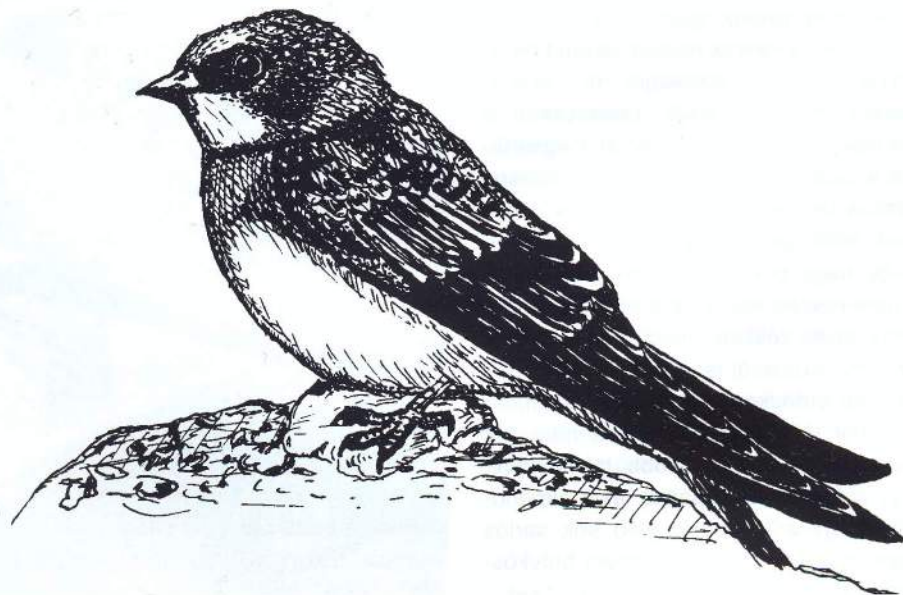
Kezdek előjönni a denevérek, majd nagy hirtelen feltűnt egy kabasólyom és elkapta az egyiket. Pár másodperc után - ki tudja miért - elengedte. 23⁰⁰ felé járt az idő, amikor végre megjelent a gyöngybagoly.

Azért is volt szerencsés dolog, hogy

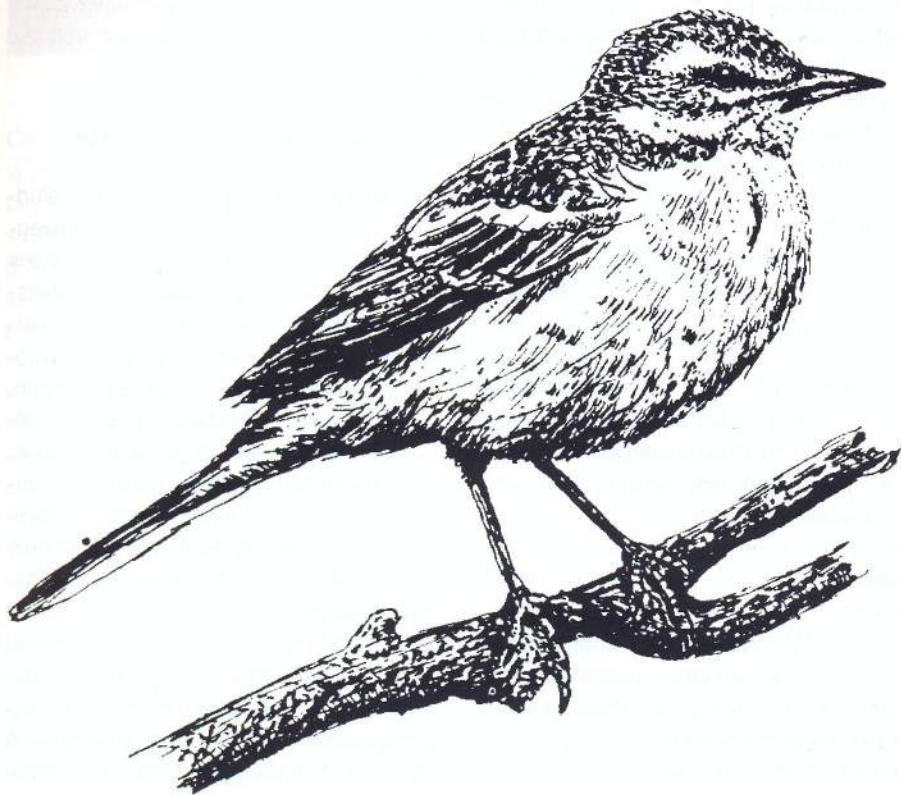
megjelent, mert a mai nap megfigyelt 46 madárfaj közül számomra ez volt az egyetlen új.

2000. július 23., vasárnap

Vasárnap lévén egy kicsit tovább aludtunk, 6⁴⁵-kor keltünk. Még csak Tözeggyármajorban voltunk, amikor máris négy madarat jegyezhetünk: füstifecskét, vadgerlét, házi verebet és molnárfecskét. A mai napra csak egy nagyobacska tavat terveztünk be Ausztriában, a Lange-tavat. Odafelé menet seregélyekkel, vörös vércsékkel, tengelicekkel, tövisszűrő gébicsekkel, sordélyal, sárgarigóval és piros lábú cankóval találkoztunk. Aztán egyszer csak megéheztünk és letértünk egy ligetes részre. Micsoda szerencse volt ez, hisz talán itt láttam életem eddigi legszebb madarát! Mindig is vonzottak a baglyok, most pedig sikerült megfigyelnem az egyik legérdekesebb életmódú és legkülönösebb fajt, a réti fülesbaglyot. Még a friss köpetét is sikerült megtalálnunk. Evés után sikeresen eltévedtünk, s több ember megkérdezése után egy szürke gém "vezetett el" minket a tóhoz. Elsőként a partifecskék "üdvözöltek" minket. A fáradtságtól hajtva leültünk egy padra, s figyeltük a vízi életet. Tőlünk nem messze a parton két billegető cankó és kis lilé kutatót táplálék után, a vízben pedig dankasirályok, sárgalábú sirályok, szárcsák és nyári ludak úszkáltak. Rengeteg bíbic repkedett a levegőben, majd megjelent egy fattyúszerkő is, amelyet azután még többször is láttunk. A távolban két bütykös hattyú úszkált, tőlünk nem messze pedig nagy kócsag vadászott. Récéket is lehetett látni, a gyakori barát-

Partifecske

Sárga billegető

Matyikó Tibor grafikái

és tőkés récék mellett két ritkaságot is felfedeztünk: kontyos récéket és egy nyíl farkú réce hímet. A Lange-tó felett rengeteg csér repdesett, melyekről sokáig azt hittük, hogy küszvágók, de alaposabban megnézve kiderült, hogy bizony jó néhány közülük sarki csér. Ezen a részen láttunk még kanalasgémeket, sárga billegetőt, barna rétihéját és barázdabillegetőt, majd "szedtük a sátorfánkat" és elmentünk a következő leselyig. Ez a madárles már egy mocsarasabb részen feküdt, de tőle nem messze volt egy tó, ahol nagyon érdekesek voltak a vadrécék és a házi kacsák hibridjei. A vízben látható volt még pajzsos-, és kormos cankó, gulipán és bőjti réce tojó is. A mocsaras részen sikerült megfigyelnünk két ritkaságot is: szürke cankót és réti cankót. Lassacskán e helyről is továbbálltunk, hogy megkerüljük a tavat. A Lange-tó körül volt néhány kisebb tavacska, ahol láttunk vörös gémet, fehér gólyát, nagy godát, gólyatöcsöt, nagy pólingot, valamint az egyik füves részen mezei pacsirtákat. Sajna eme füves részen "megfigyeltünk" egy területi felügyelőt is, aki elmondta, hogy itt tilos tartózkodni. Szerencsére utána Robival jól elbeszélgettek, s nem lett semmi baj. Kicsit később talákoztunk egy idősebb házaspárral, akik elmondták, hogy a közelben elég sok sarlós partfutó tartózkodik. Egy rövid bütyköshattyú-etetés után meg is találtuk őket.

A vízparton több szürke cankó fióka is

feltűnt, de legnagyobb megdöbbenésünkre a vízben 50-60 példány gulipán tartózkodott. Csodálatos látvány volt. Mindezek után elindultunk a szálláshelyre, ám szerencsére most egy irodahelyiségben aludtunk. Mindebben egy idevalósi ember segített, akinek - bár jólelkű volt - elég érdekes volt a világszemlélete.

A mai nap volt a legszerencsésebb, hisz az 50 madárfaj közül hetet most láttam először.

Hétfőre már csak a hazaút maradt. Szerettünk volna egy kis kulturális élménnyel is gazdagodni, így hát megnéztük a fertői kastélyt és a hozzá tartozó gyönyörű szép angolkeretet. Érdekes módon a kastélyt övező fák egyikén láttunk egy kis harkályt, tehát a mai nap sem maradtunk ritkaság nélkül. A vonatra itt szálltunk fel, majd egy átszállás után Budapesten nem szálltunk át a másik vonatra, hanem határozott magabiztossággal ültünk ezen, mondván, majd biztos megáll Aszódon. Akkor kezdett gyanússá válni a dolog, amikor Gödöllőn nem állt meg, s persze Aszódon sem. Első megállója Hatvan volt, s bizony arra sem sok esély volt, hogy épp itt futok össze az egyik magyarnándori osztálytársammal. Szerencsére Hatvanból szinte rögtön jött vissza vonat, de persze jegyet már nem volt időnk venni. A kalauznő nagyon rendes volt, és így ingyen utazhattunk. Aszódról már viszonylag sima volt az út, Galgagutáról pedig biciklivel jöttünk haza. Nagyon jó kiránduláson voltunk hát, így a sok új madárfajon kívül is izgalmas volt.

Nagy Gergő Gábor

Erdei fülesbagoly a tanyában

Tanyánk Szentes mellett a Tisza-gát tövében található. Itt az öreg fűzfán két évvel ezelőtt fészkelte először a fülesbagoly. Nagyon örültem, mert életemben először

Zsákmánnyal (Péchy Tamás)

láttam fészken ülő baglyot és a párját a másik fán, amint örködik.

Elég sokáig ültek a fészükön, minden nap izgatottan látogattam meg őket, kikeltek-e már a kicsik? Egyik nap szüleim és én furcsa hangokra lettünk figyelmesek. Kikeltek a kisbaglyok. Amikor kello- en megerősödtek, kiültek az egyik ágra és ott gubbasztottak, mint az orgonasí- pok. Amíg nem bírtak repülni, szüleik hordták nekik az élelmet, aztán eljött a nagy nap, és kirepültek. Egy évre rá ka- csák előzték meg a baglyokat. Fura mó- don, amikor kikeltek a kiskacsák, anyjuk kilökdöste őket, és már indultak is az ár- tér felé. Ebben az évben megint fészkel- tek a baglyok, de megzavarta valami őket, és elhagyták a fát, pedig mi úgy vi- gyáztunk rájuk, mint a hímestojásokra.

Szűcs Péter Pál, 6. oszt. tanuló

Ahol én lakom

Én a XIV. kerületben, Zuglóban lakom, egy négyszintes társasházban. Itt Zugló- ban található a Városliget. A Városliget- ben rengeteg növény van, és egy nagy tó is, a Városligeti-tó. A tavon sokat vál- toztatnék. Sokszor nem tisztítják ki a ví- zet, van amikor hetekig poshad a víz. Nagyon rossz állapotban van!!!

Zuglót nem csak a Városliget és az Ál- latkert teszi zöldövezetté, hanem kisebb "forgalommentes" területek is. Ahol Én lakom, semmit sem változtatnék. Itt min- den megvan. Fű, fák, bokrok és mada- rak.

Fecskék 15 éve nincsenek, 8-10 éve a galambok megfogyatkoztak.

Szarka (Matyikó Tibor)

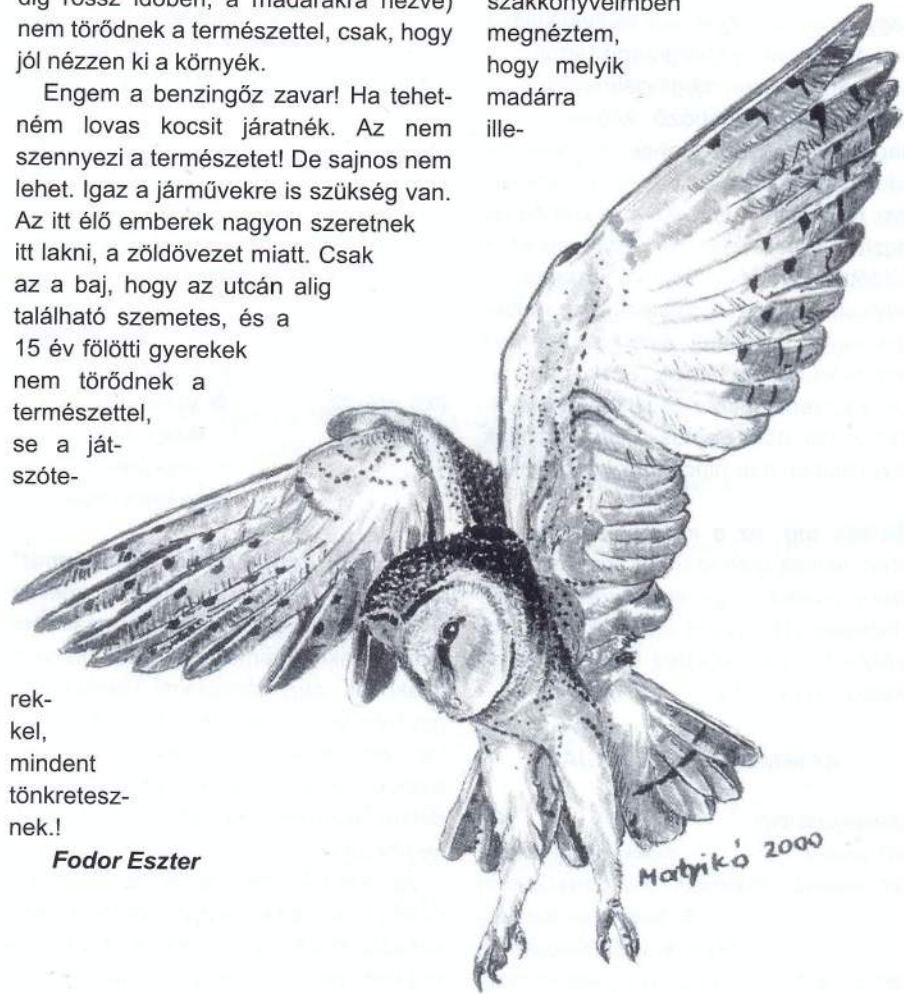
Télen sok sérült (légpuskával meglőtt) madarat lehet találni. (anyukámmal segí- tünk rajtuk)

Az önkormányzat nyírja a fákat (min- dig rossz időben, a madarakra nézve) nem törődnek a természettel, csak, hogy jól nézzen ki a környék.

Engem a benzingöz zavar! Ha tehet- ném lovas kocsit járatnék. Az nem szennyezi a természetet! De sajnos nem lehet. Igaz a járművekre is szükség van. Az itt élő emberek nagyon szeretnek itt lakni, a zöldövezet miatt. Csak az a baj, hogy az utcán alig található szemetes, és a 15 év fölötti gyerekek nem törődnek a természettel, se a ját- szóte-

rek- kel, mindent tönkretesz- nek!

Fodor Eszter

Gyöngybagoly (Matyikó Tibor)

A gyöngybaglyokról

Tiszanána határában áll egy négyszintes kőtorony. Az elhagyatott tornyot földmé- rési célokból építették 1983-ban. Az épület oldalán kőablakok vannak, ideá- lis bagolyfészkelőhely.

Barátaimtól megtudtam, hogy a to- rony második emeletén sok köpet, ürülék és csontváz van, a sarok- ban a galambtojások mel- lett négy darab tyúktojás nagy-

ságú fehér tojás fénylik. Pár hét múlva, meglátogatva a tor- nyot, a tojások helyén hat darab pelyhes kisbaglyot láttam. Jobban szemügyre véve a baglyokat, számos ismertetőjegyet jegyeztem fel. A fiókák

arca szív alakú, szemük környéke sötét színű volt, kettő fióka ki- sebb volt a testvéreinel.

Hazaérkezésem után szakkönyveimben megnéztem, hogy melyik madárra ille-

nek a megfigyelés jegyei, megbizonyo- sodtam első gondolatomról, hogy az épületben gyöngybagoly költ. A torony- ban elég nagy zavarásnak vannak kitéve a baglyok, ezért lezártam a tornyot, hogy ne háborgassák a baglyokat.

Tiszanána határában sok rövidszálú gyepek van, ami jó táplálkozóterület a bag- lyoknak. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy költési idő előtt a IV-es tanya- központ egyik hodályában egy pár gyöngybaglyot figyeltem meg. Telefonál- tam a Bükk Nemzeti Park szakemberei- nek, akik költőládát helyeztek ki, de saj- nos a baglyok nem foglalták el a mester- séges fészket.

Remélem, hogy az elkövetkezendő években is ékesítik a baglyok Tiszanána és környéke madárvilágát!

Godó Lajos Máté 17

A tagnyilvántartás jelentése

Egyesületi kitüntetések

Négy évvel az egyesület megalakulása után 1978-ban, a Visegrádon tartott Választmányi Ülésen megfogalmazódott az igény, hogy különböző kitüntéseket alapítson az MME. Ennek megfelelően kidolgozásra került az egyesület jutalmazási rendszere, amit az Alapszabály is rögzít. A kitüntéseket az MME elnöke a Küldöttközgyűlésen adja át, a tagok, a helyicsoport-vezetők, valamint az elnökség tagjai javaslatai alapján. Jelenleg hatféle kitüntetés létezik, ezek az alapításuk sorrendjében a következő táblázatokban láthatók. Sajnos a jutalmazottak közül többen már nincsenek közöttünk.

Örökös tag: az a magyar állampolgár lehet, akinek madártani és természetvédelmi munkássága elismeréseként az Elnökség ezt a címet adományozza. Az örökös tag nem köteles tagdíjat fizetni. (Alapszabály, 3.6.)

AZ MME ÖRÖKÖS TAGJAI

Adományozás ideje	Név
1979. január 27.	†Csóka Lajos (Budapest)
1980. március 8.	†Kaltenbach Ferenc (Székesfehérvár)
"	†Dr. Keve András (Budapest)
"	†Radetzky Jenő (Székesfehérvár)
1981. február 21.	†Csaba József (Csákánydoroszló)
"	†Király Iván (Budapest)
"	†Papp József (Budapest)
"	†Dr. Sággy Antal (Süttő)
1982. február 21.	Molnár István (Pécs)
"	†Dr. Simig Lajos (Budapest)
"	Dr. Süttő László (Budapest)
1983. február 19.	Dr. Gircz Katalin (Gyomaendrőd)
"	Dr. Marián Miklós (Szeged)
"	†Szabó László Vilmos (Eger)
1984. március 24.	Jakab Béla (Szeged)
"	Szentendrey Géza (Szentendre)
1985. február 16.	†Bechtold István (Kőszeg)
"	Dr. Kis Ernő (Szekszárd)
"	Radács Alajos (Budapest)
1986. március 15.	Balikó Árpád (Pécs)
"	Román Holyński (Lengyelország)
"	†Dr. Schnitzler József (Tuzsér)
1987. március 21.	Dr. Bod Péter (Szentes)
"	Bogdán István (Szeged)
"	Dr. Györy Jenő (Óriszentpéter)
"	†Taba Andor (Budapest)
"	Váradai Ferenc (Budapest)
1988. március 5.	Varga Ferenc (Salgótarján)
1989. április 2.	Benke Emília (Süttő)
"	Kácsor László (Budapest)
1992. március 14.	Dr. Jánossy Dénes (Budapest)
1993. március 27.	†Mihály László (Szeged)

"	Mihály Lászlóné (Szeged)
1995. március 25.	Dr. Láng István (Budapest)
1996. április 17.	Schmidt Egon (Budapest)
"	Harangi István (Budakeszi)
1997. április 5.	†Dedinszky János (Zalaegerszeg)
"	Dr. Legány András (Tiszavasvári)
1999. április 23.	Brellos Tamás (Kismaros)
"	Dr. Csörgő Tibor (Pécel)
"	Dr. Kárpáti László (Brennbergbánya)
"	Péchy Tamás (Apaj)
"	Dr. Molnár Gyula (Szeged)
"	Urbán Sándor (Rákóczi falva)
2000. május 20.	Dr. Mezey Károly (Kisvárd)
2001. május 26.	Muray Róbert (Budapest)
"	Prof. Varga Zoltán (Debrecen)
"	Vértes Imréné (Tiszavasvári)

Az MME "**Chernel István emlékérem**" alapított 1979-ben. Az emlékéremmel az Elnökség az Egyesület azon tagjait tünteti ki, akik kiemelkedő tudományos, gyakorlati vagy társadalmi tevékenységet fejtettek ki, illetve kiváló eredményeket értek el, az Egyesület munkáját és ezen keresztül a madár- és természetvédelem fejlesztését kimagasló módon elősegítették.

Az elbírálásnál figyelembe vehető: önálló tudományos vagy gyakorlati munkásság, önálló tanulmányok, kiváló és eredményes egyesületi szervezői és társadalmi tevékenység, amely teljesen vagy részben az Egyesület keretei között jutott kifejezésre.

Az MME a "Chernel István emlékérem" alapításával emléket kíván állítani Chernel Istvánnak, a magyar madártan kimagasló egyéniségének.

Az emlékérem 80 mm átmérőjű, bronzból készült érem, az egyik oldalán Chernel István dombormű arcképe a következő körirattal: "Chernel István szellemében"

"CHERNEL ISTVÁN EMLÉKÉREM"-MEL KITÜNTETETTEK

Adományozás ideje	Név
1979. március 24.	†Dr. Józsa Dénes (Pécs)
"	†Ladocsy László (Győr)
"	Muray Róbert (Budapest)
"	Dr. Orosz Miklós (Budapest)
"	†Radetzky Jenő (Székesfehérvár)
1980. március 8.	Dr. Legány András (Tiszavasvári)
"	Puskás Lajos (Szeged)
"	Dr. Tóth Károly (Kecskemét)
1981. február 21.	†Réthy Zsigmond (Békéscsaba)
1982. február 21.	Brellos Tamás (Kismaros)

"	Haraszthy László (Budapest)
"	Rakoncay Zoltán (Budapest)
1983. február 19.	Dr. Kovács Gábor (Nagyiván)
"	Dr. Kárpáti László (Brennbergbánya)
"	Schmidt Egon (Budapest)
1984. március 24.	Homoki Nagy István (Szokolya)
"	Lőrincz István (Szolnok)
"	Kónya József (Zsarolyán)
1985. február 16.	Nagy Sándor (Dombóvár)
1986. március 15.	Császár Ede (USA)
"	Bank László (Pécs)
1987. március 21.	Dr. Molnár Gyula (Szeged)
1988. március 5.	Szitta Tamás (Eger)
1989. április 2.	Dr. Csörgő Tibor (Pécel)
1992. március 14.	Dr. Kádár György (Szolnok)
1993. március 27.	Fülöp Tibor (Gyorsóvénház)
"	Tömösváry Tibor (Somogyfajsz)
1995. március 25.	Palkó Sándor (Zalaegerszeg)
1996. április 13.	Bodnár Mihály (Tiszalök)
"	Viszló Levente (Bodmér)
1997. április 5.	Barbácsy Zoltán (Óriszentpéter)
"	Fintha István (Debrecen)
1998. május 23.	Dr. Szép Tibor (Nyíregyháza)
1999. április 23.	Bánhídi Péter (Szobathely)
"	Márkus Ferenc (Tata)
"	Nagy Szabolcs (Hollandia)
"	Zsoldos Árpád (Halásztelek)
2000. május 20.	Firmánszky Gábor (Abaújszántó)
2001. május 26.	Bagyura János (Dunakeszi)
"	Kalocsa Béla (Baja)

Kiskunsági Alapítvány: Alapította Dr. Gircz Katalin 1982.02.20-án Kecskeméten 65 000 Ft összeggel (jelenleg, 170 000 Ft).

Kivonat az Alapítványrendeletéből:

"... az egyesület munkájában önként vállalt és végzett tevékenység során a kiemelkedő teljesítményt felmutató rendes tagok ösztönzésére, támogatására, megbecsülésére és anyagi elismerésére az Alapítvány kamataiból kétévente 5000 Ft-ot (jelenleg 20 000 Ft-ot) adjon át."

Az Alapítványrendelet szövege megjelent a Madártani Tájékoztató 1982. április-szeptemberi számában.

A KISKUNSAGI ALAPÍTVÁNY DÍJAZOTTAI

Adományozás ideje	Név
1983. február 19.	Kalocsa Béla (Baja)
1985. február 16.	Molnár László (Fülöpháza)
"	Harangi István (Budakeszi)
1988. március 5.	Tömösváry Tibor (Somogyfajsz)
1990. február 24.	Petrovics Zoltán (Bodrogkeresztúr)
1992. március 14.	Berdő József (Harta)

"	Kovács Sándor (Harta)
1995. március 25.	Boros Emil (Kecskemét)
"	Szekeres Tibor (Pécsvárad)
1997. április 5.	Zsoldos Árpád (Halásztelek)
1999. április 23.	Oroszi Zoltán (Harta)
2001. május 26.	Kazi Róbert (Dunakeszi)

"Petényi Salamon János Emlékérem"

- Az MME "Petényi Salamon János emlékéremet" alapított 1984-ben.
- Az emlékéremmel az MME Tudományos Tanácsa az Egyesület azon tagjait tünteti ki, akik kimagasló tudományos kutató tevékenységet folytatnak, amivel hazai és nemzetközi téren eredményeket értek el. Ornitológiai munkájuk során az etikai követelményeknek példamutatóan megfelelnek.
- Az elbírálásnál figyelembe vehető egész tudományos életmű, vagy a legutolsó évek kimagasló munkássága is.
- Az érem négyévenként kerül kiosztásra.
- Az érem felirata "Petényi Salamon János"

"PETÉNYI SALAMON JÁNOS EMLÉKÉREM"-MEL KITÜNTETETTEK

Adományozás ideje	Név
1984. március 24.	†Keve András (Budapest)
"	Dr. Rékási József (Pannonhalma)
1988. március 5.	Dr. Kalotás Zsolt (Tolna)
1992. március 14.	Prof. Varga Zoltán (Debrecen)
1997. április 5.	†Prof. Udvardy Miklós (USA)
1999. április 23.	Dr. Moskát Csaba (Budapest)
2001. május 26.	Dr. Szép Tibor (Nyíregyháza)

Tiszteletbeli Elnök: Ezt a címet a Küldöttközgyűlés az MME azon tisztségviselőinek adományozza, akik hosszú időn keresztül részt vettek az MME irányításában, képviselőként.

Adományozás ideje	Név
1990. február 24.	Dr. Jánossy Dénes (Budapest)
1991. március 9.	Rakonczay Zoltán (Budapest)
1995. március 25.	Prof. Festetics Antal (Németország)

Keve András Díj: Az MME 20 éves fennállása alkalmából (1994-ben) az Elnökség Keve András díjat alapított. A díj azoknak adományozható, akik az egyesület alapításától kezdve, vagy több mint egy évtizeden keresztül kitűnő tevékenységet folytattak az MME működése és szervezése terén.

A díjat 5 (10) évenként az Elnökség ítéli oda. Ezzel a díjjal az MME Keve András emlékét kívánja őrizni.

"KEVE ANDRÁS DÍJ"-JAL KITÜNTETETTEK

Adományozás ideje	Név
-------------------	-----

madártávlat 2001/5

Mit nyújt Önnek a

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület?

A tagsági díj befizetése után Ön egy levelet kap, amely tartalmazza

- a tagsági igazolványát,
- egy ismertetőt a szervezet felépítéséről,
- a látogatásra kijelölt, MME érdekeltségű területek listáját,
- az MME kiadványainak listáját,
- a Madártávlat c. folyóirat legutóbbi számát,
- egy képeslapot,
- a Madarak és madarászok c. kiadványt,
- 14 éven aluli tagjaink kézhez kapják a Madarász Suli ismertetőjét (családi tagság esetén is).

A továbbiakban:

- Kézhez kapja a Madártávlat c. folyóiratot.
- Részt vehet az egyesület rendezvényein.
- Táborainkban, madárvártáinkban megismerkedhet a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- Kedvezményesen hozzájuthat az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz.
- Hozzájuthat magyar és idegen nyelvű szakirodalomhoz.
- Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetősége nyílik arra, hogy, kapcsolatot teremtsen hasonló gondolkozású emberekkel.
- Lehetőséget kap arra, hogy ismereteit a madarokról kibővítsé, elmélyítse.
- Kedvezményesen látogathatja az MME érdekeltségű területeket.
- Az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehet egy madarász levelezőlistán.
- A családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki.
- 14 éven aluli tagjaink részt vehetnek a Madarász Suli programjaiban.

1994. április 9.	őzv. Keve Andrásné (Budapest)
"	Haraszhly László (Budapest)
"	Kállay György (Nagykovácsi)
1997. április 5.	Dr. Jánossy Dénes (Budapest)
1999. április 23.	Schmidt Egon (Budapest)

Az itt ismertetett kitüntetések mellett természetesen léteznek egyéb, helyi vagy alkalmi kitüntetések is.

Több helyi csoport rendszeresen megjutalmazza aktív tagjait a csoport éves Közgyűlésén.

Az Egyesület 20. és 25. évfordulóján az alapító tagok okleveleket vehettek át. Az MME negyedszázados évfordulóján (1999-ben) elhatároztuk, hogy ezután minden évben a 25 éves tagsággal rendelkező tagjainkat oklevéllel jutalmazzuk. Így azoknak az aktív, tagdíjat fizető tagoknak átadtuk, ill. elküldtük az elismerő okleveleket, akik 1975-1976-ban léptek be Egyesületünkbe.

Harangi István

Szerkesztői megjegyzés: Tervezzük,

hogy a különböző kitüntetésekkel jutalmazott tagjainkat a Madártávlat következő számaiban bemutatjuk.

Madarásznapiak a Nyugat-Mátrában

Október 19-től október 23-ig Őszi Madarásznapiakat tartunk a Nyugat-Mátrában. Helyszín: A Herman Ottó Madártani és Természetvédelmi Egyesület valamint a Nógrád megyei Csoport épülő Mátrai Madárvártája és környéke. Programok: erdei énekesmadarak gyűrzése, kirándulások, terepi madarászat, éjszakai túra. Bővebb információ és jelentkezés: levélben a 3064 Szurdokpüspöki, Csokonai út 10. címen, telefonon Miltner Zsoltnál (20/398-9806) vagy Kiss Richárdnál (30/405-7989). A létszám korlátozott! Várjuk az érdeklődők jelentkezését!

madártávlat 2001/5

Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát,
valamint megismerve az MME célkitűzéseit, támogatni
kívánom az egyesület munkáját.

Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába!

Név: .....

Lakcím: .....

Születési dátum: ..... Tel.: .....

Minimális tagdíj:

tanuló, nyugdíjas	900 Ft/év
adófizető	1600 Ft/év
családi tagság	2000 Ft/év
pártoló tag	3200 Ft/év
támogató szervezet	5000 Ft/év

**A családi tagságot választó családok között
év végén 5 db társasjátékot sorsolunk ki.**

Családi tagok:

Név: ..... Szül. dátum: .....

.....

.....

- A tagdíjat a mellékelt csekken befizetem.
- A tagdíj befizetéséhez csekket kérek.
- A választott tagdíjat betétszámlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom.

Szeretném ismerőseimhez, barátaimhoz is eljuttatni az MME
szórólapját, kérem részemre ..... darabot postázzanak!

.....

dátum aláírás

*Kérjük, hogy a kitöltött szelvényt az
MME 1121 Budapest, Költő u. 21. címre küldje vissza!*

A családi tagság - előnyös választás

sét, ahol a lengyel tagszervezete mellett az MME-t Szilvácsku Zsolt képviselte.

- Július 24 és 26 között egy tanácskozást rendezett a titkárság a madárvédelmi területek (SPA) kijelölésével kapcsolatos teendők megvitatására az MME néhány munkatársak, a TVH és a nemzeti parkok számára. A tanácskozáson részt vett Eduard Osieck és Waliczky Zoltán is.
- Egyesületünk idén is képviseltette magát a Pepsi Szigeten (aug. 1-8.). A Budapesti Csoport tagjai tájékoztatták az érdeklődőket, a természetvédelmi nap keretében vetélkedőt, meghívott vendégekkel beszélgetést szerveztek.
- Az Ózon Nap alkalmából Budapesten több szervezet, köztük az MME közösen rendezett programokat. Az érdeklődőket sajnós elmosta az eső, de tagtársaink dacoltak az elemekkel.
- Az idei KAC pályázatok eredményei számokban: F keret: 18 600 eFt, B keret: 25 200 eFt, G keret: 4 790 eFt. A KöM honlapján (www.ktm.hu) elolvashatók a részletek, ill. nyomon követhetitek az újabb döntéseket.
- Az MME Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálatáé bekapcsolódott a Nemzeti Fejlesztési Terv munkálatainak véleményezésébe és átadta első elemzését és javaslatait tartalmazó anyagát az FVM illetékes főosztályainak, illetve sajtóközleményt tett közzé.

Ez történt

- Új munkatársak segítik egyesületünk munkáját.
A SectorBridge Szponzorációs és Kommunikációs Tanácsadó Iroda két képviselője, Fodor Zsuzsa és Endrei Balázs az egyesület forrásteremtő stratégiájának kidolgozását és annak gyakorlati megvalósítását segítik.

Jakab Péter feladata a külföldi pénzforrások felkutatása, megszerzése.

Dr. Jánossy László alapító tagunk ezentúl természetvédelmi igazgatóhelyettesként erősíti csapatunkat.

- Július 20-án Brüsszelben tartotta a BirdLife International a Madár és Élőhelyvédelmi Irányelvekkel foglalkozó munkacsoportjának (Birds and Habitats Directives Task Force) ülését.

Szerkesztőbizottság: Drexler Szilárd, Lovászi Péter, Marik Pál, Schmidt Egon
Szerkesztőségi titkár: Dohán Zsófia **Nyelvi lektor:** Ragályiné Karlovitz Kinga **Szedő:** Bányai Lászlóné
Felelős kiadó: Fidlóczky József **Felelős terjesztő:** Harangi István

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Nyomás: LKL Color Kft.

„A természet szolgálatában”

A madártávlat

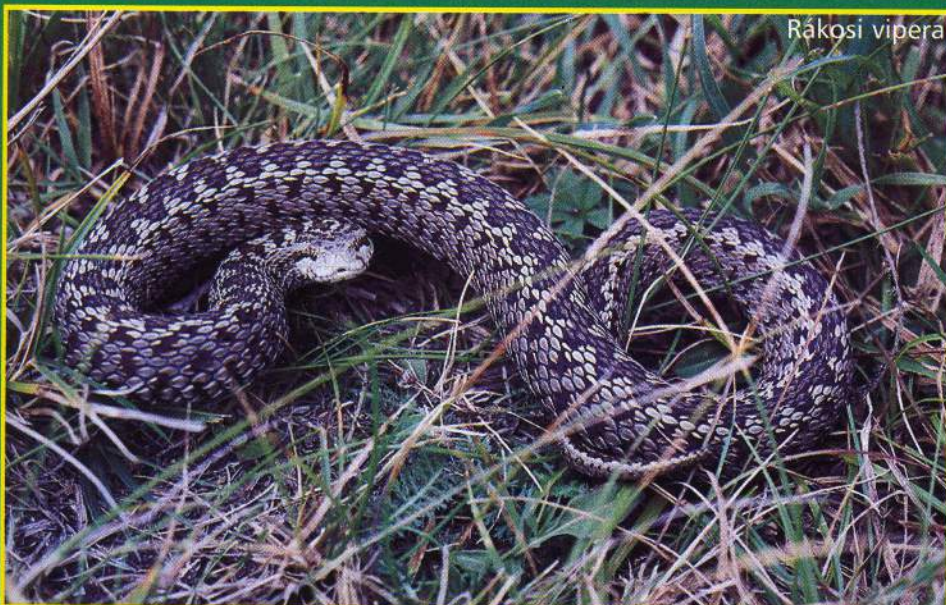
a Központi Környezetvédelmi Célelőirányzat,
és a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával jelenik meg.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Összeállítás a viperás cikkhez

fotók: Pechy Tamás

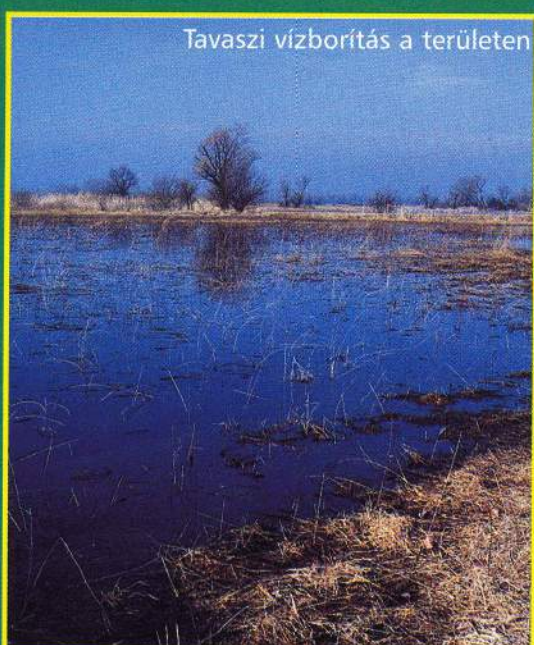
Rákosi vipera

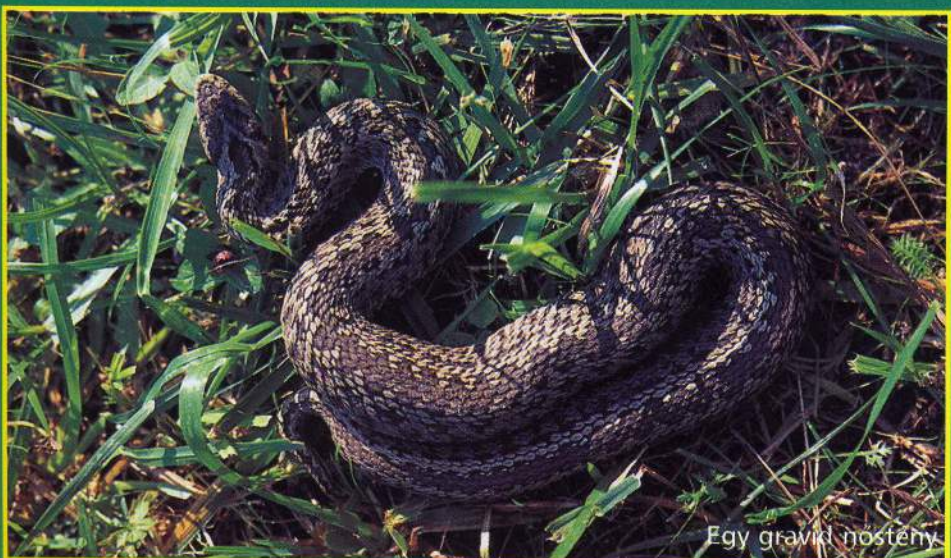
készül a fotó

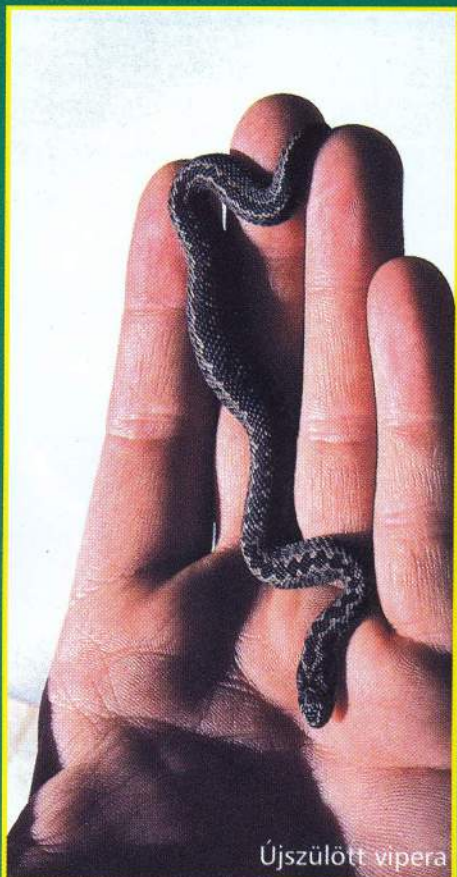
Tavaszi területellenőrzés

Tavaszi vízborítás a területen

Egy gravik nőtény

Újszülött vipera

A madártávlat
a Központi Környezetvédelmi Célleitirányzat és a
Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával jelenik meg.

Repülés az életért

Nemzetközi madármegfigyelőnap október 6-7

Kis sólyom

Fotó: Lőrincz István

Szürke gém

Fotó: Lőrincz István

Jégmadár

Fotó: Pechy Tamás

